

Diplomitöö
473545

Prof. A. Nurkse'le
arvamuse arvestamiseks.
27. XI. 42. J. M. K.

Arvestatud diplomitööna.
5. XII. 1942. M. K.

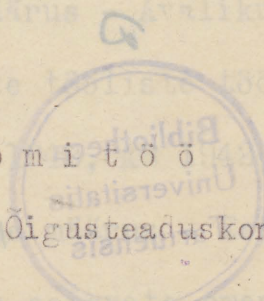
Republiiklik ettevõtetes ja teistel majandusaladel tegutsevate
teenistusjate ning

avalikus ja majandusala teenistuses seisvate tööliste

palkade reguleerimine

kehtivas õiguses.

E. V.
TARTU ÜLIKOOLI
ÕIGUSTEADUSKONN
26. nov. 1942
N. 336
TARTU

Ernst PÄRLOJA

Matr. Nr. 16436.

7078

Tartu, 1942.

Lüpetanud õigusteaduskonna cum laude 9. XII 1942. d

Lühendeid ja sümboleid.

AB - Amtsblatt des Generalkommissars in Reval

AT - Ametlik Teataja

Avalike teenistujate palkade määrus - Avalikus teenistuses seisvate omamaiste teenistujate palkade määrus 20.märtsist 1942, AB 1942, lk.258

Majandusala teenistujate palkade määrus - Riiklikes ettevõtetes ja teistel majandusaladel tegutsevate omamaiste teenistujate palkade määrus 25.aprillist 1942, AB 1942, lk.261

Töölise töötasude üldine määrus - Avalikus ja majandusala teenistuses seisvate omamaiste töölise töötasude kujundamise üldine määrus 25.aprillist 1942, AB 1942, lk.263

Töölise üldine töötingimuste määrus - Esimene määrus avalikus ja majandusala teenistuses seisvate omamaiste töölise töötingimuste korraldamiseks 25.aprillist 1942, AB 1942, lk.347

Puidutööstuse töölise tasude määrus - Määrus eriliste töötingimuste ja tasude kohta puidu ümbertöötamise ja töötlemise töönduse käitistes 25.aprillist 1942, AB 1942, lk.332

Metallitööstuse töölise tasude määrus - Määrus raua-, metalli-, elektrotehnika-, optika- ja peenmehhanikatööstuses, samuti raua, metalli, elektrotehnika, optika ja peenmehhanika käsitööstuslikes käitistes töötavate omamaiste töölise eriliste töötingimuste ja tasude kohta 25 aprillist 1942, AB 1942, lk.341

Paberitööstuse töölise tasude määrus - Määrus paberi-, papi-, tselluloosi- ja puitmassitööstuse eriliste töötingimuste ja tasude kohta 25.aprillist 1942, AB 1942, lk.356

III

Keemiatööstuse tööliste tasude määrus - Määrus keemiatööstuse
omamaiste tööliste eriliste töötingimuste ja tasude kohta
25 aprillist 1942, AB 1942, lk.363

IV

S i s u k o r d.

Sissejuhatus.

	lk.
§ 1. Palkade reguleerimisest üldse.....	1
§ 2. Allikad.....	5
I Osa: Riiklikes ettevõtetes ja teistel majandusaladel tegutsevate omamaiste teenistujate palgad.	
§ 3. Sissejuhatus.....	9
§ 4. Palkade reguleerimise menetlus.....	10
§ 5. Tasurühmade liigitamine.....	13
§ 6. Alaealiste palgad.....	26
II Osa: Avalikus ja majandusala teenistuses seisvate oma- maiste tööliste töötasud.	
1. peatükk. Tööliste töötasud avalikus ja majandusala teenistuses seisvate omamaiste tööliste töötasude kujundamise üldise määruse ja üldiste töötingimuste kujundamise määruse järgi.....	30
§ 7. Sissejuhatus.....	30
§ 8. Tööliste palgaliikidesse jaotamine.....	31
§ 9. Alaealiste ja naiste töötasud.....	36
§10. Tükitöö.....	38
§11. Lisatasud.....	42
1. Ületunni - lisatasu.....	43
2. Pühapäeva- ja pühade - lisatasud.....	44
3. Öötöö - lisatasu.....	45
4. Töö produktiivsuse lisatasu.....	46
2. peatükk. Tööliste töötasud erimäärustele alluvates käi- tistes.....	48
§12. Sissejuhatus.....	48

§ 13. Metallitööstused.....	50
§ 14. Puidu ümbertöötamise ja töötlemise käitised.....	54
§ 15. Paberi-, papi-, tselluloosi- ja puitmassi-töös- tused.....	58
§ 16. Keemiatööstused.....	61

§ 1. Palkade reguleerimisest üldse.

Kehtiv õiguskord on, nagu seda ajalooline vaatlemine näitab, olenev poliitilisest ja majanduslikust olukorrast ning poliitilisest ja majanduslikest tõekspidamistest. Kui muutuvad poliitilised ja majanduslikud tõekspidamised, siis muutub ka kehtiv õigus, kui tekkivad poliitilises ja majanduslikus elus uued vormid, võtab ka kehtiv õigus endale uue kuju.

Käesolevat ajajärku Euroopas iseloomustab suur poliitiliste mõjupiirkondade ümberrühmitumine. Poliitiliste mõjupiirkondade ümberrühmitus on toonud kaasa seniste õiguskordade purunemise ja uute õiguskordade loomise.

Vastavalt eeltoodule on ka Eesti kehtivas õiguses viimase kolme aasta jooksul tekkinud olulisi muutusi. 1940.a. suvel seoses NSVL-u võimu alla sattumisega hävis Eesti senine kehtiv õigus ja asemele astus NSVL-u õigus. 1941.a. suvel vabastas natsionaal-sotsialistlik Saksamaa Eesti NSVL-u ikkest. See poliitiline-majanduslik muudatus tõi kaasa taas kehtiva õiguse ümberkujuendamise. Eestis kehtiva õiguse määrus 14.oktoobrist 1941. määrab: "Eestis kehtivad seadused ja määrused, mis olid kehtivusel kuni 21.juunini 1940, kuivõrd nad ei ole vastuolus kehtiva korraga või kuivõrd neid ei muudeta erimäärustega." ¹⁾ Seega jäi aluseks kuni 21.juunini 1940 kehtinud õiguslik seisund ning seda hakati muutma erimäärustega, et saavutada kooskõla Saksa riigi poliitiliste, sõjaväeliste ja majanduslike huvidega. Eesti oli iseseisvuse aastail

1) AT 1941, 2, 8, § 1

demokraatlik vabariik, kantud täielikust vabamajanduse põhimõttest. Seetõttu osutus kuni 21. juunini 1940.a. kehtinud õiguslik seisund just eriti vastuolude rikkaks majanduslikes küsimusis võrreldes Saksa natsionaal-sotsialistliku õiguskorraga. Tegelik määrusandlus näitab, et eeltoodud seisukoht osutub paikapidavaks. Peale haldusküsimuste sätib nüüdne määrusandlus just majanduslike küsimusi, seades sisse Eesti natsionaalsotsialistliku majandussüsteemi. Majanduses omab erilise tähtsuse tootmisprobleem. Tootmisprobleemi õigusteade seisukohalt reguleerib oluliselt tööõigus. Seega seoses majandussüsteemi ümberkujundamisega kaasub kehtiva tööõiguse ümberkujundamine.

Käesolevas töös käsitlen tööõigusest üht kitsast ala - nimelt palga küsimust. Palkade reguleerimine kehtivas õiguses esineval kujul on Eesti õiguses täiesti uudne probleem, mille esile tõusmine on just tingitud natsionaalsotsialistliku majandussüsteemi siseseadmisest. Üldise õigusajaloo seisukohalt pole see küsimus siiski nii uudne, nagu see meile tunduda võiks. Juba Diolektianuse ja Justinianuse ajal nõuti hindade ja tööpalkade kindlaks määramist tariifide alusel.² Kooskõlastatud hindade ja palkade reguleerimine riigi võimu poolt võimaldab selle riigi majanduses kiiret ülesehitamist. Esimese maailma sõja tagajärjeks oli üheltpoolt Saksa riigi poliitiline allasurumine, teiselt poolt aga kaasus sellega Saksa riigi majanduse allasurumine, hävitamine. Seda seepärast, et poliitiline enese maksma panemine eeldab suuresti majanduslikku võimsust. Eeltoodust ei tohi järeldada, nagu oleks riigi poliiti-

2) Piip, Kaubandusõigus ja protsess, lk.16

line seisund ainuüksi majandusest olenev. Majandus on riigi poliitilises ülesehituses vaid üks paljudest vahenditest, millised sihi saavutamiseks vajalikuks osutuvad.³

Natsionaalsotsialismi võimule tulekuga algas Saksa ^Rriigis suur ülesehitav töö. Et saavutada kiiret edu pidi terve rahvas pühendama selleks terve oma jõu. Partei programmi 10.punkt sõnab: " Iga riigikodaniku esimeseks kohuseks on vaimselt või kehaliselt luua. Üksiku tegevust ei tohi olla vasuolus üldsuse huvidega vaid peab toimuma üldsuse huvide raames ülduse kasuks.⁴ Järelikult üksik isik peab tooma ohvri üldsuse huvides. Üksik isik ei nõua tervet oma loomingu vilja ainuüksi endale vaid annab osa sellest üldsusele. Üksik isik piirab oma tarvidusi, et võimaldada üldist majanduse ülesehitamist.

Eeltoodud põhimõtete ellurakendamiseks osutus tarvilikuks läbi viia tööpalkade riiklik reguleerimine. Tööpalkade riiklik reguleerimine toob endaga kaasa seda, et iga isik aitab kaasa üldises ülesehitamises, et iga isik annab osa oma töö viljast üldsuse huvides majanduse õitsengule tõstmiseks. Kui esineb riiklik tööpalkade reguleerimine, siis peab sellega ka kaasaskäima üldine hindade kindlaks määramine. Vastasel korral tooks üldiseks majanduse ülesehitamiseks ohvri vaid palgalised teenistujad ja töölised, kuna käsitöölised, talupojad, kaupmehed ja teised mittepalgalised kihid võiksid õigustamatult rikastuda palgaliste kulul surudes alla palgaliste elustandardi. Riiklik palkade ja hindade regulee-

3. Vt. Hitler, Mein Kampf, lk.164 j.j.

4. Vt. Rosenberg, Das Parteiprogramm, lk.32 j. 33.

mine tõi Saksamaal, nagu seda tegelik elu näitas, kaasa võimsa majandusliku ja kultuurilise arengu. Tagajärg, mis selliste surve-vahenditega saavutati, õigustab juba ise nende olemasolu, tarvi-tusele võtmist. Töövi^{ja} ülejääk, mida töölisel, teenistujale pal-
kade reguleerimise läbi välja ei makstud, kehastus uute võimsate tehaste, autoteede, relvastuse näol, tuues omakorda kaasa terve rahva ja seetõttu tagasi jõudvalt ka üksiku rahva liikme hüveolu paranemist, elatistaseme tõusu.

Kui 1941.a. suvel Eesti NSVL- u valitsuse alt vabanes, siis jätsid enamlased endist maha ruüstatud ning kurnatud maa. Vabrikud on põletatud ja lõhutud, toorainete ja vilja^{taga}varad väljaveetud, tegevusvõimelikum osa rahvastikust mobiliseeritud ja küüditatud. Tuleb asuda taas ülesehitamisele. Seetõttu võeti ka Eestis tarvi-
tusele samad abinõud, mis Saksa ^Rriigi majanduslikku ülesehitamist edukalt kaasa olid aidanud - nimelt riiklik palkade ja hindade reguleerimine. Palkade ja hindade reguleerimine kui uude insti-
tuut meie ametnikkonnale ja töölisle on tekitanud mõningais kihtides nurinat. Seepärast osutub hädavajalikuks laiemale kihti-
dele selgitada neid aluseid ja põhjuseid, miks osutuvad sellised, esimesel pilgul karmina tunduvad, normid vajalikuks. Kahjuks pole sellist selgitust kompetentsete asutiste poolt rahvale seni antud. Jääb vaid loota, et seda lähemas tulevikus tehakse.

Praegu kehtivat palga- ja hindade-poliitikat muudab veelgi teravamaks sõda. Sõja tõttu on isegi põhiliselt vaba^{ma} majanduse alusel asuvad riigid asunud käsitletavas küsimuses samale teele, kuna sõda nõuab kõikidelt äärmist pingutust, oma isikliku hüve-
olu allasurumist ja ohvri toomist üldsuse kasuks.

§ 2. Allikad.

Peamiseks allikaks käsitletavas küsimuses on Ida-maa-ala Riigikomissari, Eesti Kindralkomissari ja Majandus- ja Transpordi- direktori vastavad määrused. Edasi lähemat eelloendatud määruste tegelikus elus rakendamist reguleerivad Ida-maa-ala Riigikomissari ja Eesti Kindralkomissari juhtnöörid.

Ülal mainitud määrused jagunevad kolme gruppi. Esimese grupi moodustavad määrused, mis käsitlevad avalikus teenistuses seisvate teenistujate palkasid. Selles grupis on praegu kehtivaks määruseks Eesti Kindralkomissari "Avalikus teenistuses seisvate omamaiste teenistujate palkade määrus" 20. märtsist 1942.⁵ See määrus jõustus kehtivusega 1. märtsist 1942 ning asendab samasisulist määrust 4. detsembrist 1941 (Ametl. Teataja 1941, 11, 56)⁶ Teatavasti avalikud teenistujad jaotatakse õigusteades: 1) avalikud teenistujad, kes teostavad normatiivfunktsiooni - s. o. ametnikud 2) avalikud teenistujad, kes teostavad normivaba funktsiooni. Viimased jagunevad omakorda teenijaiks ja töölisiks. Teenijad on teenistujad, kes teotsevad vaimseil, töölised aga need, kes teotsevad füüsilisel tegevusaladel. Avalike teenistujate liigitus ametnikeks ja mitteametnikeks, s. o. teenijaiks ja töölisiks on kõigis mais üldiselt tunnustatud.⁷ Seda liigitust aga ei esine käsitletavas määruses. Avalikus teenistuses seisvate omamaiste teenistujate palka-

5) AB 1942, lk. 258

6) Avalike teenistujate palkade määrus § 9

7) Kliimann, Õiguskord, lk. 308.

de määruses kõneldakse vaid teenistujaist - s.o. kasutatakse üldist terminit. Kindralkomissariaadis ja Majandus- ja Rahandusdirektooriumis on tõlgendatud käsitletavat määrust sellisena, et sellele alluvad avalikus teenistuses seisvad ametnikud ja teenijad kuna avalikus teenistuses seisvad töölised on allutatud "Avalikus ja majandusala teenistuses seisvate omamaiste tööliste töötasude kujundamise üldisele määrusele." milline antud 25.aprillil 1942. Majandus ja Transpordidirektori poolt.⁸ Selline tõlgendus on täiesti põhjendatud, kuna juba viimati mainitud määruse pealkiri näitab, et avalikus teenistuses seisvad töölised just temale alluvad. Et saavutada kehtiva määrusandlusega kooskõla, kasutan edaspidises käsitelus kehtivas määrusandluses esinevaid termineid.

Teise grupi moodustavad määrused, mis käsitlevad riiklikes ettevõtetes ja teistel majandusaladel tegutsevate teenistujate palkasid. Selles grupis on praegu kehtivaks määruseks Majandus- ja Transpordidirektori "Riiklikes ettevõtetes ja teistel majandusaladel tegutsevate omamaiste teenistujate palkade määrus" 25. aprillist 1942.⁹ See määrus jõustus avaldamisega ja asendab samasisulist määrust 4. detsembrist 1941 (Ametl. Teataja 1941,11,57).¹⁰

Kolmanda grupi moodustavad määrused, mis käsitlevad tööliste töötasu. Selles grupis esineb kõigepealt üldine määrus ja rida erimäärusi. Üldise määruse jõuvahekorra erimäärustega tugineb üldiselt tunnustatud õigusteaduses esinevale põhimõttele. Üldiseks

8) AB 1942, lk. 263

9) AB 1942, lk.261

10) Majandusala teenistujate palkade määrus § 9.

määruseks on Majandus- ja Transpordidirektori "Avalikus ja majandusala teenistuses seisvate omamaiste tööliste töötasude kujundamise üldine määrus" 9. detsembrist 1941.¹¹ See määrus muudeti Majandus- ja Transpordidirektori "Avalikus ja majandusala teenistuses seisvate omamaiste tööliste töötasude kujundamise üldise määruse 9. detsembrist 1941 (A T 1941,11,58) muutmise määrusega 25. aprillist 1942.¹² ning avaldati uuesti muudetud kujul AB 1942 lk.263.

Seni avaldatud ja kehtestatud erimäärusteks tööliste töötasude kujundamise alal on : 1) Ida-maa-ala Riigikomissari "Määrus eriliste töötingimuste ja tasude kohta puidu ümbertöötamise ja töötlemise töönduse käitistes (saeveskites, vineerplaaditehastes, ehitus- ja mööbli-tisleritöökodades, tikuvabrikutes ning seda laadi käitistes)." 25. aprillist 1942.¹³ Sellele määrusele on lisatud tööalade nimestik.

2) Ida-maa-ala Riigikomissari "Määrus raua-,metalli-,elektrotehnika-,optika- ja peenmehhaanikatööstuses, samuti raua,metalli, elektrotehnika,optika ja peenmehhaanika käsitööstuslikes käitistes töötavate omamaiste tööliste eriliste töötingimuste ja tasude kohta" 25. aprillist 1942.¹⁴ Sellele määrusele kahjuks pole lisatud tööalade nimestikku, mis toob kaasa suuri raskusi määruse rakendamisel. Selle küsimuse juure tulen veelkordselt tagasi alamal.

3) Ida-maa-ala Riigikomissari "Määrus paberi-,papi-,tsellu-

11) AT 1941,11,58

12) AB 1942, lk.263

13) AB 1942, lk.332

14) AB 1942, lk.341

loosi- ja puitmassitööstuse eriliste töötingimuste ja tasude kohta" 25. aprillist 1942.¹⁵ Sellele määrusele on lisatud tööalade nimestik.

4) Ida-maa-ala Riigikomissari "Määrus keemiatööstuse omamaiste tööliste eriliste töötingimuste ja tasude kohta" 25. aprillist 1942.¹⁶ Sellele määrusele, nagu Metallitööliste tasude määrusegi puhul, ei ole lisatud tööalade nimestikku.

Nagu eeltoodust nähtub on tähtsamatel tööaladel töötavate tööliste töötasud korraldatud erimäärustega. See osutus vajalikuks seetõttu, et Tööliste töötasude üldine määrus on väga üldsõnaline. Lähemas tulevikus on Riigikomissaril kavatsus ka ülejäänud tööalade kohta erimäärusi anda. Osa neist on veel väljatootamisel. Ehitustööliste kohta on juba eelnõu koostet^{atud}. See eelnõu saadeti Eesti Kindralkomissarile tutvumiseks, et Eesti Kindralkomissar avaldaks selle kohta oma arvamist tuginedes kohalike olude lähemale tundmisele. Kuna ehitustööliste töötasude määrus oleleb alles eelnõu kujul, siis on varajane teda kriitilise vaatluse alla võtta ja piirdun vaid juba kehtestatud erimääruste arvustamisega.

Peale eelpool loetletud allikmaterjali tuleb palga reguleerimist käsitledes vaatluse alla võtta veel Ida-maa-ala Riigikomissari "Esimene määrus avalikus ja majandusala teenistuses seisvate omamaiste tööliste üldiste töötingimuste korraldamiseks" 25. aprillist 1942¹⁷, kuna selles määruses käsitletakse palga maksmist tükitöö puhul ja lisatasusid.

15) AB 1942, lk. 356

16) AB 1942, lk. 363

17) AB 1942, lk. 347

I O S A .

Riiklikes ettevõtetes ja teistel majandusaladel tegutsevate omamaiste teenistujate palgad.

§ 3. Sissejuhatus.

Nagu üldises allikate käsitlelus märkisin, on riiklikes ettevõtetes ja teistel majandusaladel tegutsevate omamaiste teenistujate palkade reguleerimisel aluseks Majandus- ja Transpordidirektori "Riiklikes ettevõtetes ja teistel majandusaladel tegutsevate omamaiste teenistujate palkade määrus" 25.aprillist 1942, milline antud Kindralkomissari korraldusel. Mainitud määrus on kehtiv:

- a) ruumiliselt: endise Eesti Vabariigi maa-alal;
- b) isikuliselt: kõigi omamaiste teenistujate kohta riiklikes ettevõtteis ja muil majandusaladel.¹⁸

Mis puutub määruse ruumilisse kehtivusse, siis tegelikus elus pole vastav säte enam täiel määral paika pidav, kuna määruse kehtivust on laiendatud osaliselt ka Pihkva aladele. See tuleb sellest, et Pihkva Piirkonnakomissar allub Eesti Kindralkomissarile ja vastav piirkond on seetõttu halduslikult liitunud endise Eesti Vabariigi maa-alale. Vastavate piiride kohta pole siiski tänini jõutud veel kindlaile seisukohtadele, mistõttu määruse täpse ruumilise kehtivuse suhtes on veel rida lahtiseid ja vaieldavaid küsimusi. Selge on see, et eeltoodud määrus kehtib vaieldamatult vähemalt terve endise Eesti Vabariigi maa-alal. Määruse isiklik kehtivus on selge ja ei vaja lähemaid kommentaare.

18) Majandusala teenistujate palkade määrus § 1

Määruses kindlaksmääratud tasud on kuupalgad, mis kuuluvad tasumisele iga kuu lõpul¹⁹. Käesolevat määrust ei kohaldata õppimisjärgus olevate töajõudude kohta.²⁰

§ 4. Palkade reguleerimise menetlus.

Käsitletavas määruses puuduvad lähemad sätted selle kohta, kes kinnitab lõplikult teenistujate tasurühmadesse liigitamise. Käsitletav määrus sõnab vaid: "Teenistujate liigitamist palgakorralduse tasurühmadesse teostab ettevõtte või käitise vastutav juhataja. Teenistujate tasurühmadesse liigitamise nimekirjad, varustatult iga teenistuja tööülesannete kokkuvõtliku kirjeldusega, tuleb esitada 3 eksemplaris Majandus- ja Transpordidirektorile.²¹ Et määruses leiduvat lünka täita, selleks on vaja rakendada analoogia abil Avalikus teenistuses seisvate omamaiste teenistujate palkade määruse vastavaid sätteid. Mainitud määruse § 4 III lõige sõnab: "Omamaiste valitsusasutiste teenistujate üksikuisse tasurühmadesse liigitamist teostab Majandus- ja Transpordidirektor (nüüdne Majandus- ja Rahandusdirektor) Eesti Omavalitsuse vastava direktooriumi poolt selleks otstarbeks moodustatud komisjoni ettepanekul. Direktori otsused vajavad jõustumiseks Kindralkomissari heakskiitmist." Beltoodud sätet analoogia põhjal rakendades saame: omamaiste riiklikes ettevõtetes ja majandusaladel tegutsevate teenistujate üksikuisse tasurühmadesse liigitamist teostab Majandus- ja Rahandusdirektor vastava käitise või ettevõtte vastutava juhataja ettepanekul.

19) Majandusala teenistujate palkade määrus § 8

20) " " " " § 10 III lõige

21) " " " " § 4. III lõige

Direktori otsused vajavad jõustumiseks Kindralkomissari heakskiitmist.

Tegelikus asjaajamises ongi asunud Majandus- ja Rahandusdirektor ning Kindralkomissar eeltoodud seisukohale. Palkade kujundamise tegelik käik haldusasutistes on kujunenud järgmiseks:

Palkade kujundamise praktiliseks ja kiiremaks läbiviimiseks on Kindralkomissar palkade kindlaks määramise riiklikes ettevõtetes ja teistel majandusalal tegutsevate omamaiste teenistujate suhtes jaganud kahte gruppi. Palgad, millised kuuluvad tasurühmadesse IV-VI liigitab tasurühmadesse Kindralkomissar. Palgad, millised kuuluvad tasurühmadesse I-III määrab aga kindlaks Kindralkomissari korraldusel vastav Piirkonnakomissar. Kindralkomissari nimel toimetab palkade tasurühmadesse liigitamist: Der Generalkommissar in Reval. Abteilung III Arbeitspolitik und Sozialverwaltung. Ref. Arbeitsbedingungen und Löhne.

Vastava Piirkonnakomissari nimel toimetab palkade tasurühmadesse liigitamist vastava Tööameti Palga ja töötasude osakond. (Näiteks Tallinnas: Der Stadtkommissar Reval, Arbeitsamt, Abt. Lohn- und Gehaltsfragen).

Palkade kujundamise menetlus algab sellega, et Majandus- ja Rahandusdirektor saadab vastavale käitisele või ettevõttele selleks otstarbeks kindlas vormis trükitud blanketid, milliseid täites vastav käitise või ettevõtte vastutav juhataja teeb iga üksiku teenistuja kohta, kes ettevõtte või käitise juhataja arvates kuulub IV-VI tasurühma, ettepaneku tema liigitamise vastavasse tasurühma ning saadab siis need ettepanekud täidetud blankettide näol

Majandus- ja Rahandusdirektorile. Majandus- ja Rahandusdirektooriumi Töösakond vaatab ettepanekud läbi ja lisab neile omapoolsed ettepanekud, saates terve materjali edasi Kindralkomissarile. Kindralkomissariaadi III osakond saanud käitise või ettevõtte juhatuse ning Majandus- ja Rahandusdirektori ettepanekud kinnitab tehtud ettepanekud omapoolsete muutustega lõplikult. Kindralkomissariaadi III osakond kinnitades teenistujate palkasid võtab aluseks käitise või ettevõtte juhataja ja Majandus- ja Rahandusdirektori ettepanekud ning eelnevatele materjalidele lisatud seletusi. Vajaduse korral kutsub välja vastava käitise või ettevõtte juhatajaid või tutvub olukorraga kohapeal oma esindaja kaudu. Kindralkomissari kinnitusega mitte rahul olles võivad vastava käitise või ettevõtte juhatajad anda sisse vastulause palvega asi ümberotsustada. Vastulause tagasilükkamisel peaks olema võimalus edasi kaevata üldises haldusprotsessis ettenähtud kujul. Tegelikus praktikas selliseid edasikaebusi senini ei ole esinenud.

Kinnitanud palgad tasurühmades IV-VI saadab Kindralkomissariaadi III osakond sellest kinnitusest ühe eksemplari Majandus- ja Rahandusdirektori; teise eksemplari vastavale Tööametile, kellele käitis allub ja kolmanda eksemplari vastavale käitisele, jättes endale 4-da eksemplari. Ühtlasi annab ta käitisele või ettevõttele korraldise, et see saadaks ettepanekud oma teenistujate kohta, kes kuuluvad tasurühmadesse I-III vastavale Tööametile.

Saanud IV-VI tasurühma kuuluvate teenistujate kohta nende tasurühmadesse liigitamise kinnituse Kindralkomissariaadi III osakonnalt, saadab vastav käitis või ettevõtte vastavalt saadud kor-

raldusele ettepanekud I-III tasurühma kuuluvate teenistujate palkade kohta vastavale Tööametile. Vastav Tööamet kinnitab saadud ettepanekud omapoolsete muudatustega ja saadab kinnituse käitisele või ettevõttele. Kinnitamisel võetakse aluseks käitise või ettevõtte juhataja poolt tehtud ettepanekut ja lisatud seletusi. Vajaduse korral kutsutaks vastava käitise juhataja täiendvaid suulisi seletusi andma või tutvutakse ollukorraga kohapeal Tööameti esindaja kaudu.

Kui käitise või ettevõtte juhataja ei nõustu vastava tööameti otsusega, siis võib ta paluda asja ümberotsustada saates palve kas tööametile või otsekohe tööametist mööda minnes Kindralkomissariaadi III osakonnale. Juhul kui saadetakse palve otse Kindralkomissariaati nõuab Kindralkomissariaat tööametilt lähemat selgitust ja otsustab küsimuse. Palve tagasilükkamisel Kindralkomissariaadi poolt peaks olema võimalus edasi kaevata üldises haldusprotsessis ettenähtud korras. Tegelikus praktikas selliseid edasikaebusi seni esinenud ei ole.

§ 5. Tasurühmadesse liigitamine.

Riiklikes ettevõtetes ja teistel majandusaladel tegutsevad oma-
maised teenistujad jaotatakse 6 tasurühma.²² Palgakorralduses kindlaksmääratud tasud on alam- ja ülemmäärad, millest ei või madalamale ega kõrgemale minna.²³ Tasu kindlaksmääramine ettevõtte või käitise juhataja poolt toimub tasurühma piirides vastavalt teenis-

22) Majandusala teenistujate palkade määrus § 3

23) - " - " - " - " § 6

tuja töö tähtsusele, kogemustele ja töötulemustele.²⁴ Teenistujate liigitamisel tasurühmadesse on mõõduandev ainult nende tegevuse iseloom, mitte aga nende ametinimetus.²⁵ Madalamasse tasurühma kuuluva teenistuja töötamine kõrgemasse tasurühma kuuluval ametikohal abijõuna või ajutise asetäitjana ei anna mingit õigust kõrgema tasurühma tasudele.²⁶ Teenistujad, kes tegutsevad aladel, mis ei ole palgakorralduses nimetatud, paigutatakse selle rühma alla, mis on nende ülesannete alale kõige lähem. Palgakorralduses tähendatud tööalad ja näited pole kõike-haaravad.²⁷

Tasurühmad on kujundet järgnevalt:

Tasurühmad:	Tegevusalad:	Summad rnk-des:
I	Teenistujad, erihariduse- ta, kes teostavad mehhaa- nilisi töid	60 kuni 80
II	Kaubandusliku või tehnilise haridusega teenistujad, kes teostavad lihtsaid eri- ülesandelisi töid	70 kuni 120
III	Kaubandusliku või tehnilise haridusega teenistujad välja- paistvatel aladel	90 kuni 200
IV	Iseseisva tegevusega teenis-	

24) Majandusala teenistujate palkade määrus § 7 II lõige

25) - " - " - " - " § 4 II lõige

26) - " - " - " - " § 5

27) - " - " - " - " § 4 I lõige

	tujad, ka juhtivatel kohtadel	140 kuni 280
V	Teenistujad, kes on keskmiste ettevõtete juhatajad või juhtivatel kohtadel suurtes ettevõtetes	240 kuni 480
VI	Teenistujad, kes on suurte äri- liste, tööstuslike või kaubanduslike ettevõtete juhatajad	320 kuni 600

Ülaltoodud palgamäärad on kehtivad üle 20-aastaste teenistujate kohta.²⁸

Nagu eeltoodust nähtub, on palgakorraldus Majandusala teenist. palkade määruse järgi võrdlemisi üldsõnaline. See üldsõnalisus tõi suuri raskusi määruse ellurakendamisel ja võimaldas käitiste juhatajate poolt kuritarvidusi palkade kindlaksmääramisel. Seepärast töötas Ida-maa-ala Riigikomissari välja juhtnöörid Majandusala teenistujate palkade määruse rakendamiseks. Nende juhtnööride põhjal töötas Kindralkomissariaadi III osakond omakorda välja rea üksikasjalisi juhtnööre, millisest alamal käsitlen tähtsamaid.

Esitan kokkuvõtte Ida-maa-ala Riigikomissari "Juhtnööridest riiklikes ettevõtetes ja majandusalal tegutsevate teenistujate tasurühmadesse liigitamise kohta Riiklikes ettevõtetes ja majandusalal tegutsevate omamaiste teenistujate palkade määruse alusel" 16.detsembrist 1941.

"Kontrollides teenistujate tasurühmadesse jaotamist eelnimetet

28) Majandusala teenistujate palkade määrus § 10

määruse alusel ilmnes, et arvukail juhtudel tasurühmadesse määramine vääralt on toimunud. Määrust on kas tahtlikult või ebateadlikult vääralt tõlgendatud. Seepärast annan alljärgnevalt juhtnööre, millised ühtlasele määruse tõlgendamisele viivad ja terve Ida-maalal ühtlast palgapoliitikat tagavad. Kohalike ettevõtete ja käitiste poolt ettevõetud tasurühmadesse jaotamist tuleb vaadelda kui ettepanekuid ja need alaloodud juhtnööride sisu ja sihtidega kooskõlastada.

Käsitleva määruse § 10 toodud tasurühmadesse liigitamine vastab Saksa ^Rriigis läbiviidud tasurühmade eeskujule. Teenistuja liigitamisel teatavasse tasurühma on seepärast otsustav, ^{de}kuistema tegevust Saksa ^Rriigis maksvate põhimõtete kohaselt hinnatakse, mitte aga senine kohapealne hinne või kutsenimetus.

Saksa eeskuju järgi kuuluvad üksikuisse tasurühmadesse näiteks järgnevad teenistujad:

Tasurühm I: kontoripersonal, kes mehhaanilist tööd sarnab, masinakirjutajad, telefonistid, posti korraldajad, müügi personaal; samuti tehnilised teenistujad, kes mehhaanilist või lihtsat joonestavat tööd teevad, näiteks joonestajad, kes eeskuju järgi töötavad jne.

Tasurühm II: stenotüpistid, kes saksa keelt sõnas, kirjas ja kiirkirjas valdavad, registratuuri jõud, kalkulaatorid, statistikud, palgaarvestajad, korrespondendid jne.

Tasurühm III: sisseostjad, esimesed kalkulaatorid, kassapidajad, osakonnajuhatajad, projekteerijad, insenerid, kes tehase osakonda juhivad jne.

Tasurühm IV: sellised teenistujad, kelle tegevuse tähtsus eelloendet gruppi ületab ja kes seetõttu juhtivat kohta omavad.

Tasurühm V ja VI kuuluvad ainult juhtivail kohtadel tegutsevad teenistujad.

Tasurühmadesse jaotamisel tuleb silmas pidada, et saksa ja kohapealne teenistuja tegevuse nimetus tihti langeb kokku, kuid sääljuures vastav tegevus ühtlaseks ei osutu, mille tõttu tegevuse hindamisel eeltoodut eriliselt kontrollida tuleb. Sellised erinevused esinevad näiteks osakonnajuhataja ja juhataja mõistete puhul. Esineb ka ümberpööratud juhtumeid, kus tegevuse nimetused on erinevad, tegevuse tegelik iseloom aga kokkulangev.

Palga määramisel on oluline, milline on teenistuja tegevus. Muutub teenistuja tegevus, siis peab sellega ka kaasnema palga muutus, olgugi et vaid teenistuja ametinimetuses muutust ei toimu.

Teenistujate tasurühmadesse liigitamisel esineb teise veana asjaolu, et teenistujaid (kes õigesse tasurühma liigitatud) tasurühma piires liiga kõrgele palgale arvatakse. Arvukail juhtudel osutub palgaks tasurühma ülemine piir. § 10-es sätitud tasurühmadele ettenähtud palga piirid on kehtestatud võttes aluseks üldist Ida-maa-ala hinnapoliitikat, üüride kõrgust ja sotsiaalseid kohustusi. Seetõttu nende piiride kõrgendamist ettenäha pole. Järelikult enne lõplikku hinnapoliitika kujunemist Ida-maa-alal eeltoodud põhjusil ei ole soovitatav tasurühmade ülempiiri palgaks määrata, kuna siis puuduks võimalus üksiku teenistuja palka tulevikus tõsta. Sellest lähtudes on kõrgeim piir lubatav vaid üksikuil teenistujail, kes pikaaegse tegevusega näitavad, et nad neile asetatud nõudeid täiel määral täidavad ja et nende võimed keskmist taset

tunduvalt ületavad.

Vastavalt eeltoodule tuleb hoolitseda, et tasurühmades I-IV palk tasurühma keskmist piiri (keskmise ülem ja alammäära vahel) ei ületaks. VI-das tasurühmas võib eriti põhjendatud juhtudel suurte ettevõtete juhatajail ja veel erandlikumail juhtudel suurte ettevõtete juures juhtivail kohtadel V tasurühma kuuluvail teenistujail palka juba praegu üle keskmise piiri lubada.

Eeltoodud juhtnõrde sisu tuleb teatavaks teha Piirkonnakomissaridele ja tööameteile.

Seni kuigi avalikus teenistuses olevate teenistujate ja majandusalal tegutsevate teenistujate vahel sellist teravat vahet, nagu see Saksamaal esineb, läbiviidud pole, võib majandusalal tegutsevate teenistujate suhtes analoogia põhjal rakendada avalike teenistujate kohta kehtivat määrust.

Et saavutada ühtlast tasurühmadesse liigitamist ja seega kõrvaldada rahulolematust teenistujate ringkonnis, palun ülal antud juhtnõore kõige lähema aja jooksul ellu rakendada."

Asudes eeltoodud Ida-maa-ala Riigikomissari juhtnõrde lähemale vaatlusele, näeme et siin on juba toodud üksikutesse tasurühmadesse kuulumise kohta näitlik loetelu. See näitlik loetelu võimaldab ka teiste, loetelus puuduvate tegevusalade puhul, analoogia põhjal võrdlemisi täpset ja ühtlast grupeerimist. Seda loetelu on Kindralkomissariaadi III osakond oma juhtnõores hiljem edasi arendanud jõudes täpse ja üksikasjalise loeteluni. Sellest lähemalt alamal.

Edasi on eriliselt rõhutatud asjaolu, et teenistujate tasurühmadesse liigitamisel tuleb aluseks võtta Saksa riigis esinevad tõekspidamised ja praktika.

Kolmas oluline moment on see, et tasurühmades I-IV seatakse palga ülemmääraks vastava tasurühma keskmine. Seega esimeses tasurühmas oleks palga ülemmääraks mitte 80 rmk. vaid 70, teises tasurühmas 95 rmk. 120 asemel. Kolmandas 145 rmk. 200 asemel ja neljandas tasurühmas 210 rmk. 280 asemel. Eeltoodud säte on küll loogiliselt põhjendatud, kui sätet õigustehnilisest küljest vaadeldes, näeme et siin esineb viga üldiste, põhiliste õigusteaduses püstitatud põhimõtete vastu. Toodud säte pole ju enam määruse tõlgendamise, vaid ulatab kaugemale - temaga on püütud määrust muuta ja pealegi seda just määruse kõige tähtsamal osal. On aga õigusteaduses maksvate põhimõtete kohaselt kõige ~~h~~angemalt lubamatu nähtus, et määruse tõlgendamiseks antud juhtnõõridega muudetakse määrust sisuliselt. Sääraste nähtuste lubamisel laguneks terve kehtiva normistiku süsteem, tekkiks õiguslik kaos. Vastavalt eeltoodule on Kindralkomissariaat käsitlevat sätet rakendanud vaid nõuandena, mitte aga vaidlematu normina. Kindralkomissari juhtnõõrides on real juhtumitel nähtud palgaks ette tasurühma ülempiir (s.o. 80, 120, 200 ja 280 rmk.)

Neljandaks oluliseks momendiks on analoogia kasutamisele tähelepanu juhtimine.

Ida-maa-ala Riigikomissari juhtnõõrides nõutakse, et Kindralkomissariaat peab juhtnõõride sisu teatavaks tegema Piirkonnakomissaridele ja tööametitele ning et juhtnõõrid tulevad kiiremas korras ellu rakendada. Nende nõuete täitmiseks töötas Kindralkomissariaat välja rea juhtnõõre tööameteile. Käsitlen neist lähemalt tähtsaimat - s.o. Kindralkomissari III osakonna "Juhtnõõrid oma-aste teenistujate tasurühmadesse liigitamiseks 25.aprilli 1942

Riiklikes ettevõtetes ja teistel majandusaladel tegutsevate oma-
maiste teenistujate palkade määruse põhjal" 28.juulist 1942.

Kuna tööametite pädevus palkade reguleerimisel piirdub tasu-
rühmadega I - III, siis käsitlevad käesolevad juhtnöörid tegevus-
alaid, millised kuuluvad tasurühmadesse I-III.

Käesolevad juhtnöörid määravad:

" Et saavutada võimalikult ühtlast omamiste^{a/} teenistujate palka-
de kujundamist Eesti Kindralkomissariaadi piires, töötlesin välja
alljärgnevad juhtnöörid.

Käesolevate juhtnööride kasutamine peab sündima mitte mehhaa-
niliselt, vaid kooskõlastatult kohapealsete ja käitisliikude olu-
kordadega. Üksikute tasupiiride ületamisest tuleb siiski võimali-
kult hoiduda. Praktilises elus esinevate tegevuste ammendav loetelu
on muidugi võimatu, seepärast tuleb kasutada loetelus puuduvate te-
gevuste puhul analoogiat.

Juhtnööres kõrvuti tasurühmadega I-III on toodud võrdluseks
mõningaid näiteid kõrgematest tasurühmadest, et Teile ülevaadet
anda, millistes piirides mina isiklikult kõrgemate teenistujate
palkasid kujundan. Palgalehede kontrolliv ja kinnitav tegevus jääb
püsima, seniste põhimõtete juure. Teile määrate kindlaks teenistu-
jate palgad tasurühmades I-III, kuna minu ametnikkond määrab
kindlaks ülejäänud tasurühmadesse kuuluvate teenistujate palgad.

Avaldused kõrgematele palkadele põhjendusega, et teenistuja
teeb ületunde tuleb tagasilükata, kuna lähemas tulevikus eeltoo-
dud küsimus leiab määrusandlikku lahendust.²⁹

29) Teenistujate ületundide küsimus on leidnud lahendust 1.sept.

1942.a. Teenistujate ületundide määrangus.

Edasi ei ole soovitatav, et töölised, kes senini teenistujatena said vaadeldud, kuna nad kuupalgalised olid (näiteks autojuhid, valvurid, tuletõrjujad, koristajad jne.), edaspidi teenistujatena käsitletakse. Tuleb läbi viia terav eraldamine tööliste ja teenistujate töötingimuste vahel. Seepärast tuleb aluseks võtta käesoleval juhul § 4 Esimest määrusest avalikus ja majandusala teenistuses seisvate omamaiste tööliste töötingimuste korraldamiseks (Amtblatt des Generalkommissars in Reval Nr.30 4. juunist 1942).³⁰ Ei ole seejuures vajalik, et loetletud tööliste puhul palga vormis muudatusi ettevõetaks, s.o. et kuupalgalt üle minnakse päeva - või nädalapalgale, vaid vastavate tööliste palga arvutamisel tuleb aluseks võtta "Avalikus ja majandusala teenistuses seisvate omamaiste tööliste töötasude kujundamise üldise määruse" tasurühmad.

Palgad tulevad põhimõtteliselt bruttopalkadena kindlaks määrata. Erandeid luban vaid üsna erandlikel üksikjuhtumel.

Kui tekkib mingisuguseid kahtlusi, palun seletuse saamiseks minu poole pöörduda."

Sellele üldpõhimõtteid sisaldavale sissejuhatavale osale järgneb juhtnõuroides üksikasjaline üksikute tegevuste loetelu vastavate palga piiridega. Seda üksikasjalist loetelu ei hakka ma täpselt esile tooma, kuna see ei osutu vajalikuks. Poon sellest loetelust vaid üksikuid näiteid, et anda ülevaadet üldistest suundadest.

30) Tsiteeritud §-is on autojuhid, traktorijuhid, kaasasõitjad, kutsarid, koristajad, kütjad, masinistid, käskjalad, väravavahid, valvurid, tehasekaitse- ja tuletõrjemehed defineeritud töölisteks.

Loetelu on jagatud nelja ossa: 1) üldine personaal, 2) kaupmeheline ja büroopersonaal, 3) tehniline personaal, 4) müügipersonaal.

A. Üldine personaal.

Tegevus	Bruttopalk rmk-des	Tasurühm
Käskjalg	60-65	I
Kassakäskjalg	60-75	I
Majavalitseja	70-100	II
Kokk	70-110	II
jne		

B. Kaupmeheline ja büroopersonaal.

Tegevus	Bruttopalk rmk-des	Tasurühm
Masinakirjutaja	60-70	I
Arenenud masinakirjutaja (täielik saksa keele valdamine sõnas ja kirjas)	80-95	II
Stenotüüpist	70-95	II
Stenotüüpist, kes kirjutab üle 120 silbi minutis ja valdab täielikult saksa keelt sõnas ja kirjas	90-120	II/III
Abiraamatupidaja	70-95	II
Raamatupidaja (iseseisev)	95-145	III
Ülemraamatupidaja	140-180	III
Pearaamatupidaja	180-210	IV
jne.		

C. Tehniline personaal.

Tegevus	Bruttopalk rmk-des	Tasurühm
Tehniline joonestaja	70-95	II
Kõrgem tehniline joonestaja	90-120	II
Abimeister	70-95	II
Iseseisev meister	100-145	III
Iseseisev meister eriti vastutusrikkal kohal	145-180	III
Ülemmeister	180-210	IV
Insener	140-180	III
Insener juhtival kohal	180-240	IV
Laborant	70-95	II
Vanem laborant	90-120	III

jne.

D. Müügipersonaal.

Tegevus	Bruttopalk rmk-des	Tasurühm
Müüja kutseta	60-70	I
Müüja kutseharidusega või sellele vastava haridusega	70-95	II
Eriti tubli müüja	95-110	II
Eesmäüja (järelvalve õigusega)	100-145	III

Müüjate palgad ei muuta ka siis, kui nende ülesandeks on ühtlasi sissekasseerimist teostada.

jne.

Üldse on loetletud juhtnõõrides 64 erinevat tegevust.

Asume eeltoodud juhtnööride lähemale vaatlusele. Mis puutub üksikute tegevuste loetelusse, siis pole siin palju juurde lisada. Vastavad tegevuste nimetused ja arvud kõnelevad juba ise enda eest. Märkimist vajab see, et on tungitud võrdlemisi üksikasjadesse. Stenotüpiistidele palga määramisel on koguni otsustavaks silpide arv minutis, raamatupidajad on jaotatud 4-ja liiki jne. Iga tegevuse kohta on määratud palga piirid, mitte kindel palk. See võimaldab üksik isiku puhul individuaalset hinnangut vastavalt üksiku teenistuja võimetele.

Erilist tähelepanu väärrib nõue tööliste ja teiselt poolt teenistujate (Angestellten) eraldamise kohta. Raskusi tekitas asjaolu, et osale töölistele Eesti Vabariigi ajal makseti kuupalka ja kalduti neid vaatlama seetõttu kui mittetöölisi. Selline seisukoht oli püsima jäänud nii käitiste ja ettevõtete juhtkondades kui ka vastavas tööliskonnas, ning seetõttu tekkis rida vaidlusi ja vastuseismisi vastavate tööliste kohta käivale määrusandlusele allutamisel. Et olustiku teravust vähendada ja põhjendamatut nurinat likvideerida asus Kindralkomissariaat kompromissi teele, lubades vastavaile töölistele maksta kuupalka, kuid nõudes, et see kuupalk oleks arvutatud tööliste kohta käiva määrusandluse alusel, s.o. tunnipalga alusel, vastavalt Tööliste toetasude üldise määruse palgaliikidele.

Suureks raskuseks tööliste eraldamises teistest teenistujatest, s.o. teenijaist ja ametnikest osutub moment, et raske on piiri tõmmata, millal lõpeb füüsilise töö sammamine ja algab vaimse töö sammamine. Mõningad tegevused asuvad just kahe erineva mõiste

piiril. On koguni tegevusi, kus esinevad nii füüsilise töö kui ka vaimse töö momendid. Siin tuleb igal üksikul juhul selgitada, milline moment on ülekaalus, milline moment on isiku tegevuses kandvaks momentiks ja milline vaid juhuslik. Toon ühe näite, mis selgitab, et püstitatud probleemid isegi haldustegevus näitab lubamatut kahevahel olekut: Kõnesolevate juhtnõrde sissejuhatavas osas on osundatud Tööliste töötingimuste üldise määruse 24-jale. See säte loeb selgesõnaliselt käskjalgasid kuuluvaks tööliste liiki. Samades juhtnõrdes aga hilisemas tegevuste loetelus kõige esimesel kohal asub käskjalg - seega on loetud käskjalg juba taas teenijaks. Hilisemas halduspraktikas asusid Kindralkomissariaat ja Tallinna Tööamet taas kindlale seisukohale, et käskjalg on tööline - maksid aga oma enda käskjalgadele edasi palka Avalike teenistujate palkade määruse alusel.

Peale üldiste juhtnõrde majandusalal tegutsevate teenistujate palkade kujundamise kohta töötas Kindralkomissar välja veel rea eri juhtnõrde teatavate tähtsamate majandusalal esinevate tegevusliikide kohta. Nende juhtnõrde üksikasjaline käsitlemine osutuks liigseks. Nimetan vaid, et neist tähtsamaiks osutuvad "Juhtnõõrid pankades tegutsevate omamaiste teenistujate palkade kujundamise kohta" ja "Juhtnõõrid palga- ja töötingimustest orkestrantidel ja orkestrijuhthidel, kes töötavad võõrastemajades, lokaalides, kohvikutes, veinitubades, restoraanides, kabareedes, varieteedes, baarides, likööritubades, kasiinodes ja teistes sarnastes ettevõtetes" 15. märtsist 1942.

Huvitav oleks mainida, et muusikute puhul on kindlaks määrata-

tud, kui palju nende palgast võib maha arvata juhul, kui nad saavad vastavalt ettevõttelt hommiku-, lõuna- või õhtusööki. Muusikute palga puhul on oluline: mitu tundi nad päevas töötavad, kas noodid on peremehelt või peavad muusikud neid isiklikult muretsema, kas töö on pausidega või ilma, kui pikad on pausid jne. On reguleeritud minimaalne muusiku vabaaeg. Seega leiavad lahendust tegelikus igapäevases elus esinevad küsimused.

Sellega lõpetan majandusalal tegutsevate teenistujate tasurühmadesse liigitamise käsitletu. Käesolevas §-is käsitletud probleemid moodustavad Eesti Kindralkomissariaadis kujundatava palgapoliitika ühe tähtsaima osise.

§ 6. Alaealiste palgad.

Nii avalikus teenistuses seisvate omamaiste teenistujate kui ka riiklikes ettevõtetes ja teistel majandusaladel tegutsevate omamaiste teenistujate palkade määruses § 10 II ja III lõige määravad: Palgakorralduses toodud palgamäärad on kehtivad üle 20-aastaste teenistujate kohta.

Teenistujad 18-20 aasta vanuses saavad 80%, 16-18 aasta vanuses 60%, alla 16 aasta 50% vastavatest määradest.

Seega täit palka hakkab teenistuja saama päevast, millal ta saab 20 aastaseks. Tööliste puhul on see norm viidud veelgi aasta kõrgemale. Töölised saavad täit palka alates päevast, millal nad saavad 21 aastaseks. Vastavat küsimust tööliste kohta käsitletlen alamal seoses tööliste palga kujundamisega.

Käsitletava sätte kehtistamisel on lähtunud eeldusest, et alla 20 aastane teenistuja ei suuda anda sellist kõrget töö kva-

liteeti ja kvantiteeti, kui seda annab üle 20-aastane teenistuja.

Minu arvates selline seisukoht on täiel määral väär. Veel enam kuna majandusala teenistujate palkade määruse § 10-e III lõige sõnab: "Käesolevat palgakorraldust ei kohaldata õppimise järgus olevate tööjõudude kohta."

Tegelik elu on näidanud, et näiteks 18-aastane teenistuja täidab oma kohuseid täpselt sama tulemusega, kui 20-aastane. Majandusalal tegutsevad teenistujad on rõhuvas enamuses gümnaasiumi haridusega. Selleks peab olema lõpetanud 6-aastase algkooli ja 5-aastase gümnaasiumi - seega 11 aastat kestnud õping. Normaalselt on gümnaasiumi lõpetaja 18-aastane. Seega 18-aastaselt asub ta tegelikku ellu. 11 aastane õping tagab täiel määral isiku taolisele arenguastmele jõudmist, et teenistuja pärast mõnd kuud kestnud praktikat korralikult toime tuleb temale pandud ülesannetega. Kooli äsja lõpetanule ei panda ju peale esimesel aastal kohe mingisuguseid osakonnajuhataja või iseseisva raamatupidaja kohuseid, vaid ta algab madalamast kutsest, milline vähemaid teadmisi ja vähemat praktikat nõuab. Seetõttu, et alaealine on alul madalamal teenistuskohal, on tema palk nii kui nii vastavalt tema madalamasse tasurühma liigitamisele madalam. Normaalne on, et teenistuja alul kuulub esimesse tasurühma. Kui nüüd vähendada veelgi tema palka alaealisuse tõttu, siis osutub see ülekohtuseks. Tekib kahekordne kärpimine võrreldes täisealise teenistuja palgaga. Siin tuleks anda üksikjuhul otsustamise võimalus, kas ettevõtta alaealisuse tõttu palga kärpimist või mitte. Haldusasutises töötades on tihti märgata, et 18-aastane masinakirjutaja kirjutab paremini, kui 25 ja 30 aasta vahel olev. 30-aastane masinakirjutaja võib ju sel-

lel alal töötada samuti alles teist või esimest aastat, nagu mõni 18/aastane. Kindralkomissari teenistujate tasurühmadesse jaotamise juhtnöörides on juba erinevale tasule arvatud arenenud masinakirjutaja ja vähemate võimetega masinakirjutaja; arenenud stenotüüpist ja vähemate võimetega stenotüüpist jne. Miks peavad saama kaks stenotüüpisti, kes mõlemad üle 120 silbi minutis kirjutavad, erinevat palka vaid seepärast, et üks neist on alla 20 aasta vana?

Seepärast tuleks palga maksmise juures alaealisuse piir alla viia vähemalt 18.aastani. Alla 18/aastaste teenistujate puhul on juba tegu lastega, kelle võimed ei ulatu täisealise tasemele. Ka eelhariduse poolest on siin tegu teenistujatega, kes on kas algkooli või puuduliku keskkooli haridusega.

Teiseks põhjenduseks määruses toodud sättele võib määruseandja tuua asjaolu, et üle 20/aastased teenistujad omavad suuremaid väljaminekuid. Alla 20/aastased isikud elavad enamasti vanematega ühises majapidamises, kuna üle 20/aastased isikud omavad enamasti iseseisvat perekonda.

Kuid ka sellele seisukohale esineb rida vastuväiteid. Elame sõjaajastul. Sellest tuleneb hoopis erinev majanduslik olukord. Rea, eriti nooremates aastakäikudes olevate, alaealiste teenistuses olek on tingitud just raskest majanduslikust olukorrast. Nende vanemad on kas küüditatud, NSVL-u poolt mobiliseeritud või punase terrori ohvriks langenud ja alaealine peab täiesti iseseisvalt enda ülalpidamise eest hoolitsema, millele tihti veelgi lisandub haigete vanemate või nooremate vendade, õdede ülalpidamine.

Seega kokkuvõttes: määruses antud vanuse piir tuleks alla viia

18.aastani ja jätta võimalus vastavail haldusasutistel konkreetseil üksikjuhtudel teha erandeid sõltuvalt teenistuja majanduslike-sotsiaalsele olukorrale.

Kindralkomissariaat ja tööametid asuvad alaealiste teenistujate suhtes kindlal seisukohal ega võimalda mingisuguseid erandeid, milline seisukoht õigustealuslikust seisukohalt käesoleval juhul paratamatuks osutub.

II O S A .

Avalikus ja majandusala teenistuses seisvate omamaiste tööliste
töötasud.

1. Peatükk.

Tööliste töötasud avalikus ja majandusala teenistuses seisvate omamaiste tööliste töötasude kujundamise üldise määruse ja üldiste töötingimuste kujundamise määruse järgi.

§ 7. Sissejuhatus.

Nagu allikate käsitlelus märkisin, jaguneb määrusandlus tööliste töötasude suhtes kahte gruppi: 1) üldised määrused ja 2) erimäärused. Käesoleva peatüki raames käsitlem kehtivat õigust üldiste määruste seisukohalt. Millised need määrused on, selgitasin koos allikate probleemi käsitleluga. Praegu kehtivaks üldiseks määruseks on "Avalikus ja majandusala teenistuses seisvate omamaiste tööliste töötasude kujundamise üldine määrus" 25. aprillist 1942.³¹ See määrus jõustus avaldamisega ja asendab samasisulist määrust 9. detsembrist 1941 (Ametl. Teataja 1941, 11, 58).³²

Määrus kehtib: a) territoriaalselt: endise Eesti Vabariigi maa-alal; b) isikuliselt: kõigi tunni-, vahetuse- või nädalatöötasuliste omamaiste tööjõudude kohta, kes töötavad saksa või omamaiste valitsuste, asutuste või käitiste juures. Käesolev määrus ei ole kehtiv õpilaste ja majapidamistöötajate, eriti perenaiste-abiliste kohta.³³

31) AB 1942, lk. 263

32) Tööliste töötasude üldine määrus § 12.

33) " " " " § 1.

Territoriaalse kehtivuse kohta on selle määruse puhul maksvad samad kommentaarid, millised andsin majandusala teenistujate palkade määruse käsitlelus.

Isikulise kehtivuse määritelus esinev tunni-, vahetuse- või nädalatöötasu märkimine on väär. Palga maksmise vorm ei ole oluline vastava isiku tööliseks kvalifitseerimisel. Nagu teenijate ja tööliste eraldamist käsitlevas osas nägime, maksetakse osale töölistele (autojuhid, valvurid, tule tõrjujad jne) palka kuude viisi. Et kvalifitseerida teatud isikut tööliseks, tuleb rõhutada momenti, et vastav isik füüsilist tööd sammab. Ka ei saa me määruse vastavat sätet tõlgendada sellisena, nagu võetaks vastavale töölisel palgaarvestamise aluseks tunni-, vahetuse- või nädalatöötasu, sest käsitletava määruse alusel on palga arvestamise aluseks vaid tunnitasu. On selge, et keegi ei muutu veel seega tööliseks, et tema on tunni-, vahetuse- või nädalatöötasuline tööjõud. Vastav määruse säte on õigusteaduses maksvate teoreetiliste seisukohtade valgustusel täiesti ebaõnnestunud ja väär. Märksa õnnestunud on avalike teenistujate ja majandusala teenistujate palkade määruste vastavad sätted.

Käesoleva määruse eeskirju ei kohaldata juudi soost tööjõudude kohta.³⁴

§ 8. Tööliste palgaliikidesse jaotamine.

Tööliste töötasude üldine määrus jagab töölisel viide palgaliiki:

- liik I: õppimata töölisel (abitööjõud),
- liik II: õppinud töölisel,
- liik III: eriala õppinud töölisel (erialatöölisel),
- liik IV: kvalifitseeritud erialatöölisel,
- liik V : erialalised eestöölisel.

34) Tööliste töötasude üldine määrus § 10.

Kuivõrd töotajaid nende tegevuse iseloomu tõttu ei saa otse-
selt paigutada eespool nimetatud palga liikidesse, saavad nad töö-
tasu, mis on töotaja tööala liigile kõige lähemal olevate palga-
liikide palganormide vahepeal keskel.³⁵

Tunnitöö palganormid üle 21 aasta vanustele meessoost töotaja-
tele on järgmised:

I	palgaliigis	rmk.	0,27
II	"	"	0,32
III	"	"	0,38
IV	"	"	0,44
V	"	"	0,50

Tallinna linnas on üle 21 aasta vanuste meessoost töotajate
tunnitöö palganormid:

I	palgaliigis	rmk.	0,30
II	"	"	0,34

Naistöötajate palgad on kõigis palgaliikides ja vanuseastme-
tes 80% vastavatest meestöötajate palkadest, kusjuures poolikud riigi-
pennid ümardatakse täisriigipennideks.³⁶

Töotajatele, kes oma kehaliste või vaimsete omaduste tõttu
on neile antud tööde jaoks vähemvõimelised, maksetakse tasu alla
kindlaksmääratud töötasude. Vähemtasu maksmine toimub vastavalt
vähemvõimelisuse astmele. Vähemtasu määratakse kindlaks asutuse või
ettevõtte juhataja poolt, kes sellest kirjalikult teatab vastava
Piirkonnakomissari tööametile. Kui Piirkonnakomissar vastu ei vaid-
le, loetakse vähemtasu kinnitatuks. Eespool tähendatud eeskirjad
kehtivad vastavalt töötajate kohta, kes tööga silmanähtavalt vii-

35) Töölise töötasude üldine määrus § 2

36) " " " " § 3 I, II j. IV lõige.

vitavad.³⁷

Määruses tähendatud tunnitöö- tasunormid on alam- ja ülem- määrad, millest ei toni alla- ega ülespoole minna. Tagala Sõjatege- vuse Põhja Piirkonna Juhataja 6. septembri 1941. aasta hindade ja töötasude kujundamise korralduses ettenähtud lisatasu rmk. 0,12 ja rmk. 0,18 suuruses igalt töötunnilt on määruses ettenähtud tunnitöö- tasunormidesse sisse arvatud.³⁸ Kõik eespool tähendatud eeskirjade alusel määratavad tasud on brut/otasud.³⁹ Kui erilised olud nõua- vad eespool nimetatud eeskirjadest erakorralist kõrvalekaldumist, võidakse seda teostada ainult Kindralkomissari eelneval loal.⁴⁰

Esitasin süstemaatilise väljavõtte Tööliste töötasude üldisest määrusest tema tööliste palgaliikidesse jaotamist käsitlevates osades. Vastavad normid omavad täieliku selguse, mistõttu puudub vajadus omapoolsete kommentaaride lisamiseks. Nagu selgub, puuduvad määruses täiesti sätted selle kohta, kes teostab tööliste palga- liikidesse liigitamist. Kuna tööliste palkade kindlaksmääramine nende suure arvu tõttu osutuks võimatuks Kindralkomissari ja Piirkonnakomissaride poolt, siis on asutud seisukohale, et töölis- te liigitamine vastavasse palgaliikidesse toimub käitiste ja ettevõtete vastutavate juhatajate poolt. Kindralkomissari Tööpo- liitika ja Sotsiaalvalitsuse Osakond ja Piirkonnakomissaride Tööametid teostavad sel alal kontrollivat funktsiooni, nõudes selleks välja palgalenti ja teostades kontrolli kohapeal oma esindajate kaudu. Üksikuil juhtudel, kui seda käitiste või ettevõtte-

37) Tööliste üldine töötingimuste määrus § 7 A IV lõige.

38) Tööliste töötasude üldine määrus § 8

39) " " " " § 9

40) " " " " § 11.

te vastutavad juhatajad on otseselt palunud, on Kindralkomissari Tööpoliitika ja Sotsiaalvalitsuse Osakond ning Piirkonnakomisariide Tööametid määranud kindlaks vastavate tööliste palgaliikidesse liigitamist. Edasi on Tööpoliitika ja Sotsiaalvalitsuse Osakond saatnud suuremaile Tallinna käitistele juhtnööre tööliste palgaliikidesse liigitamiseks. Näiteks on saadetud juhtnööre Riidevabrik "Keila"le, Tallinna Liimivabrikule, enamasti kõigile ehitusettevõtetele jne.

Tööliste töötasude üldine määrus on võrdlemisi üldsõnaline. See tekitab suuri raskusi tema ellu rakendamisel. Kuna tööliste liigitamine lasub käitise ja ettevõtete vastutavate juhatajate õlgadel, osutub määruse tõlgendamine mitmekesiseks, mis toob kaasa halva nähte, et erinevais käitises samadel töödel töötavad tööliised saavad erinevat palka. Eeltoodu on tekitanud eesti töölisringkondades põhjendatud nurinat. Seda enam, et rida käitiste ja ettevõtete juhatajaid lausa kuritarvitavad neile osakslangevat määruse tõlgendamise vabadust. Olukorda parandab rea erimääruste olemasolu, kus antud üksikasjalised tegevusalade loetelud. Kahjuks ei haara ~~kui~~ kehtestatud erimäärused veel täiel määral isegi tähtsamaid tööstusharusid. Näiteks puudub erimäärus ehitustööliste, tekstiiltööliste jne. kohta. Kavatsusel on rea erimääruste kehtestamine, kuna see osutub ainukeseks vahendiks töötasude ühtlasele tasemele viimiseks. Praeguses olukorras on Kindralkomissari Tööpoliitika ja Sotsiaalvalitsuse Osakond ning Piirkonnakomisariide Tööametid võimetud olukorda valitsema just üksikjuhtude määratu arvu tõttu. Siiski kohapealse ja palgalehete

järgse kontrolli ning käitistele juhtnööride saatmise tagajärjel on saavutatud juba märgatavaid tulemusi. On kõrvaldatud väärnähted eriti ehitusettevõtete alal, s.o. alal, kus esines kõige rohkem kuritarvidusi. Kuritarvidused käitiste juhatajate poolt on tingitud tööliste puudusest. Et saada töölisi, püüavad eraettevõtted üksteist üle maksta. Ülemaksmised sünnivad kas Tööliste töötasude üldise määruse ebateadliku või teadliku väär tõlgendamise alusel või kaldutakse lausa määruse rikkumisele jättes määruse sätted üldse tähele panemata.

Tööliste töötasude üldise määruse tõlgendamisel kasutab Kindralkomissari ASO Osakond analoogseid sätteid erimäärustest. Sellise määruse-analoogia tagajärjel on asunud seisukohale, et esimesse palgaliiki kuuluvad õppimata töölised ja abitööjõud; teise palgaliiki liigitamine eeldab vähemalt pooleaastast sissetöötamisaega samal kutsealal; kolmandasse palgaliiki liigitamine eeldab lõpuleviidud õppeaega või vähemalt viieaastast praktikat vastaval kutsealal, millega on omandatud samad teadmised ja oskused, mida annab korrapärane õppus; neljandasse palgaliiki liigitamine eeldab meistri võimeid ja viiendasse palgaliiki kuuluvad eestöölised.⁴¹

Kuid seegi liigitelu ei anna veel täielikku selgust, seepärast konkreetse töölise liigitamisel teatavasse palgaliiki tuleb alati lähtuda konkreetsest juhust, tuleb arvestada nii töölise staaži, tema isiklike võimeid, tema tööala jne.

41) Vt. Puidutööstuse tööliste tasude määrus § 3 V lõige.

§ 9. Alaealiste ja naiste töötasud.

Seoses Majandusala teenistujate palkade määruse käsitlemisega peatusin lähemalt alaealiste palkade juures. Käsitelus toodud seisukohad on maksvad samuti alaealiste tööliste töötasude puhul. Esineb siiski teatavaid erinevusi, mis tingitud teenijate ja tööliste erinevaist töötingimustest. Tööliste töötasude üldise määruse § 3 sõnab: "Meessoost tööjõud 18-21 aastani saavad 80%

"	"	16-18	"	"	60%
"	"	alla 16 aasta	"	"	50%

üle 21 aasta vanustele meessoost töötajatele ettenähtud tunnitasnormidest, kusjuures poolikud riigipennid ümardatakse täisriigipennideks."

Nagu tsiteeritud sättest nähtub, on tööliste puhul alaealisuse piir viidud veelgi kõrgemale, võrreldes ametniku ja teenijatega. Sellist normi püütakse kaitsta väitega, et tööliste puhul tähtsat osa etendab tema füüsilised võimed ja tööline alla 21 aasta ei oma veel selliseid füüsilisi võimeid, kui seda omab üle 21 aasta vanune tööline. Selline seisukoht asutub vääraks. Kui avati eestlastel võimalus osavõtta kommunismi vastasest võitlusest Eesti Leegioni asutamisega, siis seati Leegioni liikme kohta nõue, et ta peab olema vähemalt 17 aastat vana. Seega tunnistati, et 17-aastane on täielikult võimeline täisealisele pandavaid kohustusi ja ülesandeid täitma. Sõjajärgne sõduri teenistus on teenistus, mis asetab isikule suuremaid ja raskemaid kohustusi. On selge, et kui 17-aastane mees loetakse võimeliseks sõduri kohuseid sõjas täitma, siis ta tuleb lugeda ka võimeliseks täisealise tööliste kohuseid täitma. See-

pärast oleks loogiline, et alaealisuse piir tööliste suhtes täie palga maksmise alal tuleks alla viia 17. aasta peale. Teatavat pehmen- dust olukorras toob Tööliste töötasude üldise määruse § 11 sõnades: "Kui erilised olud nõuavad eespool nimetatud eeskirjadest erakorralist kõrvalekaldumist, võidakse seda teostada ainult Kindralkomis- sari eelneval loal." Selline võimalus puudus Majandusala teenistu- jate palkade määru- ses. Seda võimalust on ka real juhtudel tegelikult palgapoliitikas kasutatud. Ning sellele sättele tänu ei ole alae- liste küsimus tööliste palkade kujundamisel nõnda terav, kui ta se- da on ametnike ja teenijate palkade kujundamisel.

Avalike ja majandusala teenistujate palkade määrustes ei tehta vahet, kas tegu on mehe või naisega. Siin on läbiviidud võrdsuse põhimõte. Teine olukord valitseb tööliste palkade kujundamisel. Töö- liste töötasude üldise määruse § 3 IV lõige määrab: "Naistööjõudude palgad on kõigis palgaliikides ja vanuseastmetes 80% vastavatest meestööjõu palkadest, kusjuures poolikud riigipennid ümardatakse täisriigipennideks."

Selle sätte kehtestamisel on arvatavasti lähtutud eeldusest, et naine ei ole füüsilise töölisena võrdvõimeline mehega. Naise poolt sammatav töö hulk on kvaliteedilt ja kvantiteedilt madalam samal alal tegutseva mehe poolt sammatava töö hulgast.

Selline seisukoht minu arvates ei lange kokku tegeliku olukor- raga. On selge, et puhtfüüsilist jõudu vajava töö puhul eeltoodu vastab tõsidudele, kuid on tööalasi, mis ei vaja otseselt erilist füüsilist pingutust. Näitena toon tekstiiltööstuse. Tekstiiltööstu- ses selle tööala erilise iseloomu tõttu on töölisteks üle 80% nai- sed. Naine tuleb kangruna toime täpselt sama hulgaga ja kvaliteediga

kui mees. Koguni võib öelda, et naised oma tööga sel alal ületavad mehi. On täiesti ülekohtune, et naiskangur saab vaid 80% sellest palgast, mida saab tema kõrval töötav meeskangur. Klame sõjaajal. Suur hulk mehi on rindel, suur hulk venelaste poolt mobiliseeritud. Seetõttu eesti naine peab kokkuvõtma terve oma jõutagavara, et hoida sõjatööstust, majandust kõrgel tasemel. Eesti naine peab toime tulema mitte üksi selle töö hulgaga, mis tavalises majanduslikus ülesehitamises talle osaks langeb, vaid ka selle hulgaga, mida tegid senini rindel olevad mehed. Kas on siis see tänu avaldamine naistele nende enastsalgava endaohverduse puhul, et neile taksu makstakse 20% vähem, kui meestele?

Olukorra teravust pehmendab, nagu alaealistegi puhul, Tööliste töötasude üldise määruse § 11, võimaldades teha erandeid üksikjuhtudel. Huvitaval kombel on aga tehtud Kindralkomissari Tööpoliitika ja Sotsiaalvalitsuse Osakonna poolt erandeid just naiste suhtes, kes puhtfüüsilist tööjõudu vajavat tööd saamavad. Tekstiiltööstuse alal pole seni tehtud veel ühtegi erandit.

§ 10. Tükitöö.

Tükitööd reguleerivad kehtivad normid leiavad aset "Esimeses määruses avalikus ja majandusala teenistuses seisvate omamaiste tööliste üldiste töötingimuste korraldamiseks,"⁴² milline antud Ida-maa-ala Riigikomissari poolt 25.aprillil 1942. Käesolev määrus jõustus 1. mail 1942. Samal ajal kaotasid kehtivuse kõik vastukäivad eeskirjad, samuti ka avalikus ja majandusala teenistuses seisvate omamaiste tööliste kohta antud üldise määruse § 4, 5, 6 ja 7 ees-

42) AB 1942, lk.347.

kirjad.⁴³ Seega ei kehti meil enam Töölaliste töötasude üldise määruse tükitööd käsitlev § 4.

Töölaliste üldiste töötingimuste määrus kehtib a) ruumiliselt: Ida-maa-ala riigikomissariaadi Leedu, Läti ja Eesti Kindralkomisari-piirkonnas, b) alade järgi: avaliku teenistuse ja majandusala kõigi asutuste ning ettevõtete kohta järgmiste eranditega: a) põllumajanduse kohta ei kehti paragrahvid 3, 4 ja 5; b) kodumajanduse kohta ei kehti paragrahvid 3, 4, 5, 6 ja 7. c) isikuliselt: kõigi aladejärgse kehtivuspiirkonna poolt haaratud omamaiste töölaliste kohta, vaatamata sellele, kas nad saavad tasu tunni-, vahetuse-, nädala- või kuupalga näol või viisil. See määrus ei kehti ühegi liigi teenistujate kohta.⁴⁴ Nagu tsiteeritud paragrahvist näeme, ei ole siin isikulise ega ka ruumilise kehtivuse määratlemisel enam korratud vigu, mis esinesid Töölaliste töötasude üldise määruse kehtivust määritlevas paragrahvis.

Tükitööd reguleerivad normid asuvad käsitletava määruse § 7 punkt D all. Seega ei kehti need normid kodumajanduse kohta.

"Produktiivsuse tõstmise otstarbel tehakse kõik tööd, mille teostamine on võimalik tükitööna, tükitöö näol. Sellega võimaldatakse töötajatele nende isiklikule võimele ja oskusele vastav enamteenistus üle ajapalga.

Tükitööd määratakse nõnda kindlaks, et keskmise töövõimega töölised võivad normaalsete töötingimuste juures teenida keskmiselt 15% üle nende tegevusrühma ja vanuseastme ajapalgamäära (tükitöö juhtmäär). Selle järgi võib üksik tükitööline teenida vasta-

43) vt. Töölaliste üldine töötingimuste määrus § 15.

44) Töölaliste üldine töötingimuste määrus § 1.

valt oma võimele kas üle või alla tükitöö juhtmäära.⁴⁵

Tükitöö sisseseadmine toob kaasa töölise huvi kasvu oma saavutuste suhtes. Tööline püüab saavutada enamat, kuna seetõttu tõuseb tema päevapalk. Tükitöö juhtmäär on määratud 15% kõrgemaks võrreldes ajapalgaga keskmise töövõimega töölise seisukohalt seepärast et alla keskmise võimetega tööline liialt ei saaks kahju tükitöö sisseseadmisega.

"Niipea kui sama tükitöö alal töötavad töäjõud teenivad keskmiselt rohkem kui 40% üle nende tegevusrühma ja vanuseastme ajapalgaga - üksik tükitööline võib selle määra vastavalt oma võimetele ületada - on asutuse või ettevõtte juhataja kohustatud sellest viivitamata teatama Piirkonnakomissari Tööametile. Sama kehtib tükitööde kohta, mis teostatakse tükitöökolonni (rühma-tükitöö, vrd. lõige 5) poolt."⁴⁶

Toodud sättega pannakse piir tükitööga teenimisele. On lähtutud eeldusest, et kui samal tükitööl töötav tööliste rühm juba keskmiselt teenib rohkem kui 40% üle nende ajapalga, siis olukord pole normaalne - tükitöö juhtmäär on määratud, sel juhul liiga kõrge. Selle sättega ettevõtete ja asutuste juhatajatelt võetakse võimalus kasutada kuritahtlikult neile antud vabadust määritleda tükitöö juhtmäära. Tükitöö juhtmäära enda õiget kõrgust on raske kontrollida, 40% piir aga näitab selgesti, kas juhtmäär määratud õige või mitte. Tehniliselt tarvitseb võtta vaid vastava tööliste rühma kogupalk ja lahutada sellest summa, millise oleks nad saanud ajapalgana ning saadud vahe %-i suurus kindlaks määrata. Kui tööliste rühm koosneb mitmekesiste võimetega töolistest, siis esineb 40%-li-

45) Tööliste üldine töötingimuste määrus § 7 D I j.II lõige

46) " " " " § 7 D III lõige

ne piir positiivse nähtusena. Üksik tööline võib siis teenida vastavalt oma võimetele. Kui aga töölisrühm koosneb ainult tublidest töölistest, siis on tagajärg, et keegi ei teeni rohkem, kui 40% üle ajapalga. See asjaolu on tekitanud mõningais ringkonnis nurinat. Tööametid püsivad seisukohal, et töölisrühmale keskmiselt üle 40% üle nende ajapalga mingil tingimusel maksta ei tohi.

"Kuivõrd mitmesugustesse tegevusrühmadesse ja vanuseastmetesse kui ka erinevatesse sugupooltesse kuuluvad tööjõud teostavad sama tükitööd, tuleb tükitöö arvestamisel lähtuda iga tegevusrühma, vanuseastme ja sugupoolte ajapalgast (astmeline tükitöö). Selle järgi ei või tükitöö arvestamisel võtta aluseks ei tükitööst osavõtva nõrgemalt töötava tööliste ajapalka ega ka kõigi tükitööst osavõtivate tööjõudude keskmist teenistust.

Kui mitmesugustesse tegevusrühmadesse, vanuseastmetesse ja eri sugupooltesse kuuluvad töötajad töötavad kokku tükitöökolonnis, toimub tükitööteenistuse jaotamine osaliste vahel vastavalt nende ajapalgale ja nende osavõtule vastavast tükitööst (rühma-tükitöö).⁴⁷

Asutuse või käitise juhataja peab tükitöö uuesti läbi katsuma uuesti kindlaksmääramise otstarbel,

- a) kui tükitöö on ilmselt ebaõigelt määratud,
- b) kui muutub käitise töökäik või töötoiming,
- c) kui muutuvad tehnilised tingimused,
- d) kui kasutatakse teist materjali, teist tööriista või teist mustrit,
- e) kui oluliselt muutub samal ajal valmistavate tükide arv.

47) Tööliste üldine töötingimuste määrua § 7 D IV j. V lõige.

Enne tükitöö algust antakse igale töölisele tükitöösedel, millel on tähendatud töö liik ja kindlaksmääratud tükitöömäärad. Tükitöösedelite andmise asemel võidakse tükitöömäärad üles panna nähtavale ja kergesti ligipääsetavale kohale. Nende kandmine palgasedelitele ja palgaraamatutesse on ka lubatud.

Lahkarvamiste puhul tükitöö õigsuse kohta on nõutav järelkatsumine. Seda toimetab asutuse või käitise juhataja meistri ja ühesamast tükitööst osavõtva vilunud ning usaldusväärse töölise osavõtul. Otsuse teeb asutuse või ettevõtte juhataja. Sellekohasel palvel otsustab Piirkonnakomissari Tööamet lõplikult.⁴⁸

Erilise tükitöö eriliigi moodustab preemiatöö. Kahjuks pole määruses lähemat selgitust preemiatöö olemuse kohta, mille tõttu ta tegelikus elus senini vähe rakendust leidnud. Kasutatakse peaaeglikult ühekordsete preemiade maksmist.

" Preemiatööle kohaldatakse vastavalt tükitöö eeskirju (§ 7 D).

Preemiatöö sisseseadmine ainult tööst saadava teenistuse suurendamiseks (näilik preemia) on keelatud.

Preemiatöö sisseseadmisest ja muutmisest tuleb Piirkonnakomissari Tööametile kirjalikult teatada."⁴⁹

§ 11. Lisatasud.

Peale regulaarse töötasu tunneb kõigi maade tööõigus veel erilist liiki töötasu-lisatasuna. Lisatasusid oleleb meil kehtivas õiguses mitmeid. Esinevad: ületunni-, pühapäeva-, pühade-, öötöö- ja töö produktiivsuse lisatasud. Lisatasude kohta kehtiv õigus on aval-

48) Tööliste üldine töötingimuste määrus § 7 B VI-VIII lõige

49) " " " " § 8

datud Tööliste üldiste töötingimuste määruces. Lisatasusid reguleeris varem Tööliste töötasude üldise määruse § 6. See paragrahv on aga sõnaselgelt kaotanud kehtivuse Tööliste üldiste töötingimuste määruse § 15 põhjal.

1. Ületunni-lisatasu.

"Korraline tööaeg ilma puhkevaheajata on 8 tundi päevas (48 tundi nädalas).

Tööjõududel, kelle tööaja hulka harilikult ja valdavas ulatuses kuulub tööks valmisolek, ja nimelt autojuhtidel, traktorijuhtidel, kaassõitjatel, kutsaritel, kütjatel, masinistidel, bürooteenijatel, käskjalgaldel kui ka muudel sellesarnastel juhtudel, 60 tundi nädalas ühes ettevalmistus- ja lõpetamistöödega; väravavahtidel, valvuritel, tehasekaitse- ja tuletõrjemeestel 72 tundi nädalas.

Korralise nädalatööaja jaotus üksikute tööpäevade järgi toimub üksikute asutuste ja käitiste tarviduste ja erinevuste kohaselt. Seda teostab samuti nagu puhkevaheaegade alguse ja lõpu määramist asutuse või ettevõtte juhataja.

Ühel nädalal ärajäänud tööaega võidakse jaotada eelmise või järgneva nädala tööpäevade vahel."⁵⁰

Analüüsides eeltoodud sätet näeme, et korraline tööaeg ei ole iga tööala kohta ühepikkune. Määruses on loendatud tööalad, milliste puhul korraline tööaeg osutub pikemaks. Tekkib küsimus, kas toodud loend on ammendav või osutub ta **käitlikuks**. 72-tunnise töö-nädala puhul on selge, et tegu on ammendava loeteluga. 60-tunnise töö-nädala puhul algab loend küll sõnaga "nimelt", kuid sätte lõpul

50) Tööliste üldine töötingimuste määrus § 4 I, II j. IV lõige

lausutaks: " kui ka muudel sellesarnastel juhtudel". Tegemist on väga elulise küsimusega (nimelt millisest töötunnist algavad ületunnid) ja seepärast on halduspraktika asunud siin kitsendavale tõlgendusele tsiteeritud sätte lõpu suhtes. Nimelt mõistetakse "muude sellesarnaste juhtude" all juhtumeid, kus töölise tegevusele on antud mingisugune teine, loendis mitte leiduv nimi, kuid tegevus sisuliselt kuulub loendis esinevate hulka.

Amtsblatti eesti~~keelses~~ tekstis esineb loendis "bürooteenijad", saksa keeles tekstis "Bürodiener". Eesti~~keelne~~ tõlge annab veidi vale värvingu. Võib tekkida arvamus, et tegemist on teenijaga kui ühe teenistuja alaliigiga. Saksa keelse teksti jälgimine kõrvaldab aga igasuguse kahtluse, seda enam, et Amtsblatti käsitlemisel kahtluste korral osutub mõõduandvaks saksa~~keelne~~ tekst.

Edasi näeme, et korralise tööaja kindlaksmääramisel ei ole oluline mitte päeva jooksul tehtud tundide arv; oluline on nädala jooksul tehtud töötundide arv, sest "korralise töönädala jaotus üksikute tööpäevade järgi toimub üksikute asutuste ja käitiste tarviduste ja erinevuste kohaselt" ja edasi autojuhtide, traktori-juhtide jne puhul on määritletud vaid töönädala pikkus. Määrus läheb veel kaugemale, ta lubab koguni korralise tööaja jaotamist eelmise või järgneva nädala arvel. Eeltoodud määruse tõlgendus on selge ja igasuguse kahtluseta. Kahjuks püüavad mõningate käitiste vastutavad juhatajad määrust teisiti tõlgendada tuues vastukaaluks väite, et § 4- ja esimeses lõikes on räägitud 8-tunnilisest tööpäevast, kuna 48-tunniline töönädal on esitatud sulgudes. Selguse mõttes oleks muidugi parem olnud, kui määruse-andja oleks mainima-

ta jätnud 8-tunnilise tööpäeva. 8-tunnilise tööpäeva esiletõstmisel on nähtavasti põhjuseks, et määruseandja tahab rõhutada asjaolu, et sisuliselt meil kehtib kõikjal tööiguses heaks-kiitmist leidnud 8-tunniline tööpäev.

Ületunnitööks loetakse üle määruses ettenähtud korralise tööaja tehtud töö.⁵¹

Seega normaalselt on esimeseks ületunniks 49. töötund, ^m määruses loendatud erijuhtudel aga 61. või 73 töötund.

Lisatasu iga ületunnitöö tunni eest on 25%. Lisatasu arvutatakse ajapalgatöö puhul tegelikust brutotunnipalgast, tükitöö juhul tükitöö juhtmäärast.⁵²

Ületunnitöö eest ei tule lisatasu maksta harilike eel- ja lõpetustööde (puhastamise ja korrashoiu tööd, kuivõrd need tööd on võimalikud korralise tegevuse käigus ilma tegevust katkestamata või tegevust suuremalt häirimata; tööd, millest töötehniliselt sõltub täie tegevuse uuestialgamine või ülalhoidmine) puhul, kuivõrd need ei ületa kahte tundi päevas, samuti ületunnitöö kohta, mis on vajalik hädajuhtude, loodusõnnetuste, õnnetusjuhtude või muude vältimatute takistuste puhul.⁵³

2. Pühapäeva- ja pühade-lisatasud.

Pühapäeva- ja pühadetööks loetakse igasugune töö, mis tehakse pühapäevadel ja pühadel kella 0 kuni 24-ni.

51) Tööliste üldine töötingimuste määrus § 5 II lõige

52) " " " " § 5 III lõige

53) " " " " § 5 IV lõige

Lisatasu pühapäevadel või pühadel tehtud iga töötunni eest on 50%. Arvutamine toimub samuti kui ületunnitöö lisatasu puhul.

Pühapäevade ja pühade lisatasu jääb ära uksehoidjatel, valvuritel, tehasekaitse- ja tuletõrjemeestel, samuti ka hobusemeestel aja eest, mis on vajalik hobuste söötmiseks ja nende eest hoolitsemiseks.

Edasi jääb pühapäeva ja pühade lisatasu ära korraliste vahetustega toimuva vahetusliku töö puhul, kui ka kutsealal tavalise pühapäeva- ja pühadetöö puhul.⁵⁴

Kuna lisatasu äralangemine tööliste suhtes paheks osutub, siis oleks soovitatav olnud määruses vähemalt näitlik loend anda neist kutsealadest, milliste puhul on tegu kutsealale tavalise pühapäeva- ja pühadetööga. Praeguses olukorras võib esineda toodud sätte arvel kuritarvidusi tööliste kahjuks. Käitise juhataja võib deklareerida, et tegemist on sellise kutsealaga, kus tegemist tavalise pühapäeva- ja pühade tööga, Veel enam - teatavad ettevõtjate grupid võivad omal soovil juurde "luua" tegevusalasid, kus pühapäeva- ja pühade töö tavaline.

3. Öötöö-lisatasu.

Öötöökse loetakse töö, mis tehakse ajavahemikus kella 22 kuni kella 6-ni.

Lisatasu iga öötöötunni eest on 10%. Erandi moodustab korralise vahetusliku töö raamides või kutsealal tavaliselt tehtav töö. Arvutamine toimub samuti kui ületunnitöö lisatasu arvutamise puhul.⁵⁵

Mida eespool laususin pühapäeva- ja pühadetöö puhul kutsealal

54) Tööliste üldine töötingimuste määrus § 5 V j. VI lõige

55) " " " " § 5 VII j. VIII lõige

tavaliselt tehtava töö kohta, on kohaldatav ka öötöö puhul. Puudutan veel vahetusliku töö küsimust. Osutub põhjendamatuks, et vahetuslikku tööd saamavad töölised lisatasude suhtes asetatakse halvemasse seisukorda kui ülejäänud tööliskond. On selge, et vahetuslikku tööd saamavad isikud seetõttu, et nad teatava päevade arvüüsi töötavad, vastavalt ka teatava arvu päevi vabad on, kuid pingutus öösi töötamisel ei jää seetõttu olematuks. Inimese organism on harjunud puhkama just öötundidel ja päevane puhkus ei ole nii füüsilisest kui ka vaimsest seisukohast võrrutav öise punkusega. Seepärast oleks täiesti mõeldav, et vahetuisis toimuva töö puhul öiste vahetuste eest teatavat lisatasu makstaks.

Mitme lisatasu kokkusattumisel makstakse ainult kõrgem lisatasu. Kui satuvad kokku öötöö ja ületunnitöö, maksetakse mõlemad lisatasud.⁵⁶

4. Töö produktiivsuse lisatasu.

Ajapalgal olevatele töötajatele, kes töö produktiivsuse üldtaseme suurema ja parema tööga tunduvalt ületavad, võidakse lisaks kindlaksmääratud ajapalgale maksta produktiivsuse lisatasu. Produktiivsuse lisatasu saavate tööjõudude arv ei või ületada 20% ajapalgal olevate töötajate arvest. Õppureid ei arvata siinjuures kaasa. Produktiivsuse lisatasu summa ei või ületada 5% ajapalgal olevate töötajate palga üldsummast. Produktiivsuse lisatasud astmestatakse võimete ja produktiivsuse järgi. Üksikjuhtudel ei või need ületada 40% ajapalgast; kuivõrd mõnele töötajale on vajalik maksta produktiivsuse lisatasu rohkem kui 20% üle ajapalga, tuleb enne küsida Kindralkomissari Tööpoliitika ja Sotsiaalvalitsuse Osakonna nõus-

56) Tööliste üldine töötingimuste määrus § 5 IX lõige.

olekut. Produktiivsuse lisatasu maksmise eelduseks on üldiselt üheaastane katkestamata kuuluvus käitisesse; eriti põhjendatud erijuhitudel võib Kindralkomissari Tööpoliitika ja Sotsiaalvalitsuse Osakond käitisesse kuuluvuse tähtaega lühendada või hoopis ära jätta. Eriti võidakse töötajatele, kes käitist vahetavad, Kindralkomissari Tööpoliitika ja Sotsiaalvalitsuse Osakonna nõusolekul maksta produktiivsuse lisatasu vaatamata sellele, kui kaua on kestnud nende kuuluvus uude käitisesse, kui nad endises käitises on juba saanud produktiivsuse lisatasu.

Käitise juhataja peab töötajate hulgast valikut teostama kohusetundliku kontrollimise teel. Ta peab igal juhul enne produktiivsuse lisatasu määramist ka kontrollima, kas töötajate astmetesse liigitamine on toimunud õieti, s.t. eeskirjadele vastavalt. Käitise juhataja võib produktiivsuse lisatasu tühistada, kui produktiivsuse lisatasu maksmise eeldusi töötaja juures enam ei esine.

Produktiivsuse lisatasud näidatakse eraldi nii palgalehtedes kui ka palgasedelitel.⁵⁷

Näeme, et produktiivsuse lisatasu kõrgus on võrdlemisi piiritletud. Piiritletud on ka produktiivsuse lisatasu saajate arv ja lisatasude summa, käitise piires. Need piiritlused on selleks, et produktiivsuse lisatasu nime all ei hakataks lihtsalt tööliste palka üldiselt tõstma. Kui kaotame siin piirid, siis kaotab mõtte kogu senine palkade normeerimine. Produktiivsuse lisatasu võivad saada üksnes ajapalgalised (mitte tükitöölised).

Peale ülal käsitletud lisatasude esineb erinäarustes rida li-

57) Tööliste üldine töötingimuste määrus § 17C

satasusid. Neid käsitlen seoses erimääruste üldise käsitlusega.

2. P e a t ü k k.

Töölise töötasud erimäärustele alluvates käitistes.

§ 12. Sissejuhatus.

Sissejuhatavas osas allikate probleemi käsitledes nägime, et senini on kehtestatud neli erimäärust eriliste töötingimuste ja tasude kohta tööliste suhtes. Järgnevas käsitlus ma ei too ära kõigi erimääruste täielikke tekste, kuna see viiks käsitluse liiga pikale, vaid annan kõigest neljast erimäärusest ülevaate nende tähtsates ja iseloomustavates osades.

Kõik neli erimäärust (puidu-, metalli-, paberi- ja keemiatööstuse tööliste tasude määrused) omavad teatavaid peagu sõnasõnaliselt kokkulangevaid osasid. Need on:

1) Kõik neli erimäärust on antud 25.aprillil 1942 ja avaldatud AB Nr.30, 4.juunist 1942.

2) Kõik neli erimäärust jõustusid tasunädalaga, millesse langeb 1.mai 1942. Ühel ajal sellega kaotasid käesolevate määruste kehtivuspiirkonnas jõu avalikus ja majandusala teenistuses seisvate omamaiste tööliste kohta antud üldine määrus 21.novembrist 1941 (V.Bl. lk.75) kui ka Eesti Kindralkomissari-piirkonnas antud vastavad määrused.⁵⁸

3) Kõigis erimäärustesse on sissevõetud erandeid lubav klausel selleks, et tagada erimääruste paenduvamat ja oludele vastavamat ellu rakendamist:

58) Puidutööstuse tööliste tasude määrus	§ 6
Metallitööstuse	§ 8
Paberitööstuse	§ 8
Keemiatööstuse	§ 9

"Kuivõrd erilised põhjused erandlikult nõuavad määrustes toodud eeskirjadest erinevat korraldust, vajab see Kindralkomissari eelkäivat nõusolekut".⁵⁹

4) Kuivõrd käesolevate määruste jõustumisel senised tasumäärad osutusid madalamateks või kõrgemateks, peab käitiste juhataja need viivitamata tõstma või alandama käesolevate määruste määradeni. ⁶⁰

5) Kuivõrd käesolevate määrustega ei antud erinevaid eeskirju, tuleb üldiste töötingimuste kindlaksmääramise aluseks võtta 1.määrus avalikus ja majandusala teenistuses seisvate omamaiste tööliste üldiste töötingimuste korraldamiseks 25. aprillist 1942.⁶¹

6) Õppurite tasu on

1. õppeaastal 12 - rnk. kuus

2. " 17 - " "

59) Puidutööstuse tööliste tasude määrus § 5

Metallitööstuse " " " § 7

Paberitööstuse " " " § 7

Keemiatööstuse " " " § 8

60) Puidutööstuse tööliste tasude määrus § 4

Metallitööstuse " " " § 6

Paberitööstuse " " " § 6

Keemiatööstuse " " " § 7

61) Puidutööstuse tööliste tasude määrus § 2

Metallitööstuse " " " § 2

Paberitööstuse " " " § 2

Keemiatööstuse " " " § 2

3. õppeaastal 25 - rmk. kuus
 4. " 30 - " "

Kui õppur saab täie toidustuse ja peavarju, siis võib anda

	rmk.
1. õppeaastal tasu sularahas ainult	4.-
2. " " " "	6.-
3. " " " "	8.-
4. " " " "	10.-

Kokkulepe mingi õpperaha kohta ei ole lubatud.⁶²

§ 13. Metallitööstused.

Metallitööstuste tööliste töötasusid reguleerib: Määrus raua-, metalli-, elektrotehnika-, optika- ja peenmehhaanikatööstuses, samuti raua, metalli, elektrotehnika, optika ja peenmehhaanika käsitööstuslikes käitistes töötavate omamaiste tööliste eriliste töötingimuste ja tasude kohta.⁶³

See määrus kehtib I ruumiliselt: Ida-maa-ala riigikomissariaadi Leedu, Läti ja Eesti Kindralkomissari-piirkonna kohta;

II. alade järgi: kõigi raua, metalli, elektrotehnika, optika ja peenmehhaanika tööstuslike käitiste kohta, kaasa arvatud kõrvalkäitis, samuti rauda ja metalli töötlevate või ümbertöötavate käitiste ja töökodade ning elektrotehnika, optika ja peenmehhaanika käsitööstuslike käitiste kohta. Edasi kehtib see määrus ka selliste iseseisvate muude alade kõrvalkäitiste kohta, mis on peakäitiseiga ruumiliselt seotud.

62) Puidutööstuse tööliste tasude määrus § 3 C IV

Metallitööstuse	"	"	"	§ 4
Paberitööstuse	"	"	"	§ 3 C V
Keemiatööstuse	"	"	"	§ 5

63) AB 1942, lk.341

III. isikuliselt: kõigi eespool nimetatud ja töökodades tegutsevate omamaiste tööliste kohta.

See määrus ei kehti teenistujate kohta kaubanduslikul ja tehnilisel alal.⁶⁴

Näeme, et vastava töölise allutamisel Metallitööstuse tööliste tasude määrusele pole mitte oluline, kas vastav tööline on metallitööline või mitte. Oluline on moment, et tööline kuulub vastava käitise tööliiskonda. Analoogiline kriteerium esineb ka kõigi teiste erimääruste puhul.

Tasu oleneb: 1. töötaja tegevusest, 2. tasupiirkonnast, 3. töötaja soost, 4. töötaja east.⁶⁵ Töölised jagatakse seitsmesse tasurühma (tegevusrühmad) vastavalt nende töö iseloomule. Liigitamist teostab käitise juhataja või tema poolt selleks määratud teenistuja. Tegevusrühmad on järgmised:

I tegevusrühm - abitööd

Abitööd on lihtsamad tööd, mida võib täita lühimate juhataste järgi.

II tegevusrühm - lihtsad tööd

Lihtsad tööd on sellised, mis vajavad lühikest aega sissetöötamiseks või I tegevusrühma tööd, mis nõuavad teatud osavust või kehalist pingutust.

III tegevusrühm - õpitavad tööd

Tööd, mis nõuavad teatud õppimisaega.

IV tegevusrühm - raskemad õpitavad tööd ⁶⁶

64) Metallitööstuse tööliste tasude määrus § 1

65) " " " " § 3 I

66) Siin esineb AB eesti keelses tõlkes trükiviga, millele tähelepanu juhin

Raskemad või vastutusrikkamad tööd, mis nõuavad pikemat õppimisaega või väljaõpetamist.

V tegevusrühm - kutsealade erialatööd.

Tööd, mis nõuavad kavakindlat pikemaajalist erialalist väljaõpetamist. Kuni edaspidiseni kuuluvad siia alla ka sellised erialalise väljaõppe saanud töölised, kes küll mingeid katseid pole sooritanud, kuid senini on siiski oskustöolistena töötanud ja töötavad.

VI tegevusrühm - raskemad V tegevusrühma erialatööd.

Erialatööd, mis nõuavad erilist osavust, kehalist pingutust või vilumust või on eriti vastutusrikkad.

VII tegevusrühm - raskeimad V tegevusrühma erialatööd

Raskeimad erialatööd, mis on eriti vastutusrikkad ja nõuavad eriti kõrget erialalist oskust, nii et neid suudetakse täita üksnes aastate jooksul praktiliselt omandatud kogemuste abil.⁶⁷

Nagu näeme, on metallitööstuse tööliste liigitelu viidud võrdlemisi peensuste rikkaks. Selline peensuste rikkus nõuab, et määrusele järgneks tegevusalade tabel. Selline tabel on antud puidutööstuste ja paberitööstuste määrustes, puudub aga kahjuks metallitööstuste kohta käivas määruses. See tekitab ja tekitab veel praegugi suuri raskusi käsitletava määruse rakendamisel.

Augusti kuu jooksul 1942. teostas Kindralkomissari Tööpoliitika ja Sotsiaalvalitsuse osakond suurejoonelise kontrolli kõigi Kindralkomissari-piirkonnas asuvate metallitööstuste suhtes. Nõuti välja kõigilt metallitööstustelt üksikasjalised andmed iga üksiku töölise kohta nende palga ja tegevusrühma suhtes enne ja pärast Metallitööstuse tööliste tasude määruse kehtestamist. Selgusid

67) Metallitööstuse tööliste tasude määrus. § 3 II

järgnevad nähted:

- 1) Osa kõrvalistes ja kaugemates kohtades asuvaid pisi~~metall~~metallitööstuseid ei olnud üldse teadlikud uue erimääruse olemasolust.
- 2) Osa metallitööstusi oli uue erimääruse rakendamisel asjast nõnda üle saanud, et võtsid oma töölistele seni maksetavad palgad ja otsisid selle tunnitasu järgi uues määruses vastava tunnitasuga tegevusrühma üles.
- 3) Osa tööstusi olid võtnud kasutusele puidu- ja paberitööstuse tööliste tasude määruses leiduvad tegevusalade tabelid ja siis "mingisuguse" analoogia põhjal toimetanud oma tööliste liigitamist.
- 4) Suurem osa tööstuseid olid oma töölised liiga kõrgesse gruppidesse paigutanud. Leidus tööstuseid, kus juhataja arvates töötasid vaid VI ja VII tegevusrühma kuuluvad töölised, milline nähtus tegelikkuses võimatu, sest igas tööstuses peab esinema ka abitööjõudusid.
- 5) Liigitamine oli õieti toimunud suurtööstuses (HKP-d, raudtee, Fr.Krull jne)

Eeltoodu tagajärjel on tekkinud kavatsus kehtestada metallitööstuse tööliste kohta näitlik tegevusalade tabel. Eelnõu on juba koostet.

Käsitletav määrus jagab Eesti kahte tasupiirkonda. Esimesse tasupiirkonda kuulub Tallinn. Teise tasupiirkonda kuulub ülejäänud Eesti Kindralkomissari-piirkond.⁶⁸

Metallitööstuse tööliste tasude määrus § 3 V toob tasu tabeli. See tabel jaguneb kahte ossa: esimene osa käib meestööjõudude ja

68) Metallitööstuse tööliste tasude määrus § 3 III

teine osa naistööjõudude kohta. Lumbki osa omakorda jaguneb tegevusrühmade piires vanuste ja tasupiirkondade alusel.

Edasi on ettenähtud määruses rida lisatasusid. Lisatasud jagunevad 2-te rühma: 1) lisatasud mees - kui ka naiseestöolistele, 2) lisatasud mustade, ohtlikkude ja raskendatud tööde eest.

Eestöoliste lisatasude suurus on olenev sellest, millisesse tegevusrühma eestöoline kuulub.⁶⁹ Mustade, ohtlikkude ja raskendatud tööde lisatasusid on loendatud määruses 14 juhtu. Määruses nimetatud mustade, ohtlikkude ja raskendatud tööde eest lisatasu maksmiseks on nõutav Kindralkomissari Tööpoliitika ja Sotsiaalvalitsuse Osakonna eelnev nõusolek.⁷⁰

§ 14. Puidu ümbertöötamise ja töötlemise käitised.

Allikaks on: "Määrus eriliste töötingimuste ja tasude kohta puidu ümbertöötamise ja töötlemise töönduse käitistes (saeveskites, vineerplaaditehastes, ehitus- ja mööblitööstustöökodades, tikuvabrikutes ning seda laadi käitistes)."⁷¹

Määrus kehtib: 1. ruumiliselt: Ida-maa-ala riigikomissariaadi Läti, Eesti ja Leedu kindralkomissari-piirkonna kohta.

2. alade järgi: 1) puidu töötlemise töönduse (tööstuse ja käsitöö) käitiste kohta, kaasa arvatud nende kõrvalkäitised; 2) puidu ümbertöötamise töönduse (tööstuse ja käsitöö) käitiste kohta, kaasaarvatud nende kõrvalkäitised.

69) Vt. Metallitööstuse tööliste tasude määrus § 3 VI

70) Vt. " " " " § 5

71) AB 1942, lk. 332

Selle määruse kehtivus laieneb ka iseseisvatele võõraalalistele kõrvalkäitistele, mis on peakäitisega ruumilises ühenduses.

3. isikuliselt: kõigi nendes käitistes töötavate omamaiste tööjõudude kohta, välja arvatud teenistujad kaubanduslikul ja tehnilisel alal.

Töölised käesoleva määruse mõttes on ka jõuvankrijuhid, kütjad, valvurid, ladutöölised, tehase-tuletõrjujad ja tehase politseinikud.⁷²

Näeme, et määruse kehtivust reguleerivad normid on analoogsed metallitööstuse tööliste tasude määrukses esinevatega. Rõhutada tuleb taas teatavasse käitisesse kuulumise momenti. Erinevuseks on asjaolu, et käsitletavas määrukses kehtivuse normeerimisel on toodud üksikasjalik loend käitistest, millised kuuluvad määruse alla (22 eriliiki käitisi).⁷³

Puidutööstuse töötajad liigitatakse nelja tegevusrühma:

I tegevusrühm: abitöölised

II tegevusrühm: õppinud töölised

III tegevusrühm: oskustöölised

IV tegevusrühm: kvalifitseeritud oskustöölised.

Tööalade liigitus rühmadesse nähtub määrusele juurdelisatud tööalade nimestikust, mis on määruse osis. Tööalade nimestikus on loetletud vaid tüüpilised tööalad. See nimestik ei sisalda kõiki käitistes esinevaid tööalasisid.⁷⁴ Seega on käesolevas määrukses kõr-

72) Puidutööstuse tööliste tasude määrus § 1

73) Vt. " " " " § 1

74) Puidutööstuse " " " § 3 A I-III lõige

valdatud puudus, milline esines metallitööstuse puhul. Töölalade nimestik on näitlik loetelu. Nimestik jaguneb nelja ossa: 1) saeveskid, kasti- ja tünnivabrikud; 2) mööblivabrikud ja tisleritöökojad; 3) viinerplaaditehased; 4) tuletiku- ja tikutraadivabrikud. Iga osa jaguneb nelja tegevusrühma ja iga tegevusrühm vastavateks tegevusaladeks. Nimestik on võrdlemisi üksikasjaline.⁷⁵

Käitise juhataja peab töötajad nimestiku alusel rühmadesse liigitama ning vastutab selle eest. Teatud alal töötamine iseenest ei anna veel õigust nõuda paigutamist teatud kindlasse tegev^urühma. Pigemini peab töötaja oma teadmiste ja oskuste poolest olema suuteline alakohaselt töötama.

Töötajate liigitamine eeldab II tegevusrühmas: vähemalt pooleaastast sissetöötamist samal kutsealal, III tegevusrühmas: lõpuleviidud õppeaega või vähemalt viieaastast praktikat vastaval kutsealal, millega on omandatud samad teadmised ja oskused, mida annab korrapärane õppus, IV tegevusrühmas: meistri võimeid. Eeldused jõuvankrijuhtide liigitamiseks on ette nähtud töölalade nimestikus. Ülal tähendat eelduste puudumisel tuleb töötaja paigutada lähimasse madalamasse tegevusrühma. Kui töötaja on tegev mitmel töölalal, mis kuuluvad erisugustesse tegevusrühmadesse, siis tuleb ta lugeda sellesse tegevusrühma, mis vastab tema peamisele töölalale. Kui võrdnimestikus üksikuid töölalasi ei leidu, tuleb rühmadesse liigitamist toimetada arvestades võrreldavaid töölalasi. Võrreldavate töölalade puudumisel või mõne muu kahtluse korral tuleb küsimus anda Kindralkomissari Tööpoliitika ja Sotsiaalvalitsuse Osakonna otsustada. Rühmadesse paigutamise kohta võidakse teostada kontrolli.⁷⁶

75) Vt. AB 1942, lk. 336-341

76) Puidutööstuse tööliste tasude määrus § 3 IV-VIII lõige

Esineb kaks tasupiirkonda: I tasupiirkond Eesti kindralkomisari-piirkonnas on Tallinn, II tasupiirkond - kõik ülejäänud asulad.⁷⁷

Tasumäärade tabel jaguneb kahte ossa: I Meestööjõudude tunnitased ja II Naistööjõudude tunnitased. Need osad omakorda jagunevad vastavalt tasupiirkondadele, tegevusrühmadele ja tööliste vanustele.⁷⁸

Puidutööstuses esineb lisatasude maksmise võimalusi vähem võrreldes metallitööstustega. Lisatasudeks on:

Mees- ja naiseestöölised saavad lisatasu 10% suuruses nende töötajate tasunormidest, kelle suhtes nad eestöölised on. Parvetajatele ja veetöölisele kui ka tööliste, kes immutustöödel, aurutamistörte juures ja sularusruumides töötavad, võib maksta lisatasu 10% suuruses tunnitasust. Hobusemeestele võib anda mõlemas tasupiirkonnas hobuste söötmise ja hooldamise eest, kaasa arvatud sellega seoses oleva töö eest pühapäevadel, lisatasu 3.- rmk. nädalas.⁷⁹

Lisatasu määritelu eestöölisele on määruses halvasti väljendatud. Seda on kasutanud mõningad puidutööstused, makstes oma eestöölisele lisatasu nii, et nad arvestavad lisatasuks 10% iga tööliste tasust, saades nõnda pööritavaid summasid. Jääb selguseks, kuis tuleb arvestada lisatasu juhul, kui töölised, kellele eestööliseks on, kuuluvad mitmesse erinevasse tasurühma.

77) Vt. Puidutööstuse tööliste tasude määrus § 3 B

78) Vt. " " " " § 3 C I j. II

79) Puidutööstuse " " " § 3 C III

Kas tuleb võtta siis tööliste keskmine tasu või kõrgemasse rühma kuuluva töölise tasu?² Veel raskemaks osutub arvestamine tükitöö puhul. Lihtsam oleks olnud määrata eestöölisele lisatasu 10% ta enda palgast.

§ 15. Paberi-, papi-, tselluloosi- ja puitmassi-tööstused.

Paberitööstuse tööliste töötasusid reguleerib: Määrus paberi-, papi-, tselluloosi- ja puitmassitööstuse eriliste töötingimuste ja tasude kohta.⁸⁰ Määrus kehtib l.ruumiliselt: Läti, Leedu ja Eesti kindralkomissaride-piirkondades Ida-maa-ala riigikomissariaadi piirkonnas; 2. alade järgi: kõigi paberi, papi, tselluloosi ja puitmassi töötamise käitiste kohta, kaasa arvatud nende kõrvalkäitised. Käesolev määrus kehtib ka iseseisvate teissuguste ala käitiste suhtes, mis on peakäitisega ruumiliselt seotud. Isikuline kehtivus on täiesti analoogne Puidutööstuse töölistega, mistõttu jätan kordamise.⁸¹ Käitiste üksikasjaline loend, milliste töölistkonna palgakorraldus allub määrusele, puudub selles määruses, kuid vastav ala ise on juba seevõrd selgelt eraldatav, et käitiste loend osutuks üleliigseks.

Paberitöötajad liigitatakse nelja tegevusrühma: I tegevusrühm: abitöölised, II tegevusrühm: õppinud töölised, III tegevusrühm: oskustöölised, IV tegevusrühm: kvalifitseeritud oskustöölised. Tööliste tegevusrühmadesse liigitamine toimub samadel põhimõtetel kui puidutöölisestegi liigitamine. Käitise juhataja peab liigitamisel arvestama mitte ainult töötaja tegevusega, vaid ka teadmiste

80) AB 1942, lk. 356

81) Vt, Paberitööstuse tööliste tasude määrus § 1

ja võimetega. Töötaja teatavasse tegevusrühma arvamine eeldab, et ta seal tähendatud tegevust oskuslikult täita suudab.⁸² Liigitamisel ühtlase joone saavutamiseks on käsitletavale määrusele lisandatud tööalade nimestik. See nimestik on ulatuselt väiksem, kui seda oli puidutööstuse tööalade nimestik. Nimestik jaguneb nelja ossa vastavalt neljale tegevusrühmale.⁸³

Esineb, nagu puidutööstuste puhulgi, kaks tasupiirkonda, kusjuures esimese tasupiirkonna moodustab Tallinn ning ülejäänud asulad moodustavad teise tasupiirkonna.

Tasumäärade tabel on täielikult kokkulangev Puidutööstuse tööliste tasude määruses esinevaga. Kõik seal konstanteeritu maksab ka siin. Erinevus eelmises paragrahvis ja käesolevas paragrahvis käsitletavate määruste vahel esineb lisatasude küsimuses. Lisatasud käesolevas määruses jagunevad kolme liiki: 1) Lisatasu eestöolistele (10% suuruses nende töötajate tasumääradest, kelle suhtes eeltööliseks on). 2) Lisatasu 3.- rmk. nädalas hobusemeestele pühapäevaste ja pühadeaegse hobuse hooldamise eest.⁸⁴ 3) Raskuslisatasud. Raskuslisatasu antakse töölistele järgnevail juhtudel: 1) kuumuslisatasu: katlapuhastamise ja tööde eest keedukatlas 30%; 2) mustuslisatasu: kaltsude sorteerimisel, kaltsude lõikamisel, kaltsude peksmise ja intensiivselt värvitud paberite taasvärvimise eest 10%; 3) terviseohustusliktasu: tööde eest kloorlubjalahuses ja pleegitamisosakonnas, väävelahjuseadeldises, tselluloosikeetmi-

82) Vt. Paberitööstuse tööliste tasude määrus § 3 A

83) Vt. AB 1942, lk. 361 j. 362

84) Vt. Paberitööstuse tööliste tasude määrus § 3 C III

se osakonnas gaasiohtlikkudes kohtades, keeduseadeliste aukudes ja tinaga jootmisel 20%. Raskusliisatasude arvutamisel tuleb lähtuda ajatasulise töötamise puhul tegelikust tunnitastust, tükitöötasu puhul tükitöö juhtmäärast, mis oleks kehtiv selle töö suhtes ilma mõne raskuse olemasoluta.⁸⁵

Käsitletav määrus toob väikese muudatuse esimeses avaliku ja majandusala teenistuses seisvate omamaiste tööliste üldiste töötingimuste korraldamise määruse kehtivusse. Käsitletava määruse § 5 sõnab: "Tootmispreemiade sisseseadmine või kaotamine vajab Kindralkomissari Tööpoliitika ja Sotsiaalvalitsuse Osakonna nõusolekut. Muus osas juhatatakse esimese avalikus ja majandusala teenistuses seisvate omamaiste tööliste üldiste töötingimuste korraldamise määruse, 25.aprillist 1942, § 7 juurde."

Kõigis tööliste töötasusid reguleerivates määrustes on töötasu aluseks tunnipalk. Käesolev määrus aga teeb sellest üldisest reeglist erandi: Paberimassina masinist, hollenderi käitaja, katlamaja vahetuse vanem, tselluloosi keedukatla vanem ja tehasekaitse juhataja saavad kuupalka. Kuutasu on erinev esimeses ja teises tasupiirkonnas. Kuutasude aluseks on iganädalane tööaeg kuni 60 tundi või igapäevane tööaeg kuni 10 tundi. Kuutasud tuleb vastavalt vähendada, kui tööaeg nädalati on vähem kui 48 tundi või päevas kuni 8 tundi.⁸⁶

85) Paberitööstuse tööliste tasude määrus § 4

86) " " " " § 3 C IV

§ 16. Keemiatööstused.

Keemiatööstuse tööliste palkasid reguleerib: Määrus keemiatööstuse omamaiste tööliste eriliste töötingimuste ja tasude kohta.⁸⁷

Määrus kehtib: 1) ruumiliselt: Leedu, Läti ja Eesti kindralkomissari-piirkondades Ida-maa-ala riigikomissariaadis; 2) alade järgi: a) keemiatööstuse käitiste kohta ja nende iseseisvate kõrvalkäitiste kohta mittekeemilise tootmise alal, kuivõrd viimased on ruumiliselt või omade liiklemisseadelistel varal peakäitiselega seotud; b) segakäitiste kohta, kus keemiline tootmine on tegevuse peaesmärgiks; c) juurdekuuluvate väljalaskeladude ja müügikohtade kohta. Isikuliselt käib määrus kõigi eespoolnimetatud käitistes ja töökodades tegevuses olevate keemiatööstuse omamaiste tööliste kohta. Selle määruse alla ei käi teenistujad.

Et selgitada täpsemalt, millised tööstused kuuluvad keemiatööstuste hulka, annab määrus keemiatööstuste loetelu, milline koosneb 39 liiki tööstustest. Keemiatööstuste loetelu lõpul tuuakse negatiivne klausel, millega suletakse välja keemiatööstuste hulgast: a) jõuvankrite vulkaniseerimise käsitöökäitised ja b) õliveskid ja nende kõrvalkäitised.⁸⁸

Keemiatööstuse töölised liigitatakse viide tegevusrühma (tasurühma).

I tegevusrühm - abitöölised.

Siia langevad tööjõud, kes, ükskõik kus, on tegevuses lihtsates töödel, mis ei nõua mingit erilist väljaõpet, nii et neid võib igal ajal asendada teiste väljaõppimata tööjõududega, näit. hoovi- ja

87) AB 1942, lk.363

88) Keemiatööstuse tööliste tasude määrus § 1

transporditöölised, ruumide koristajad, pakendipes^ejad.

II tegevusrühm - keemiatööstuse ja keemialaboratoorsed töölised.

Siia langevad tööjõud, kes on tegevuses tootmises või laboratooriumis ja omavad praktilisi teadmisi ja vilumusi keemiatöodes, kuid siiski ei suuda iseseisvalt raskemaid tööstustähtsaid töid ette valmistada, valvata ja reguleerida nagu keemiatööstuse oskustöölised ja keemialaboratoorsed oskustöölised ja sellepärast ei saata III tegevusrühma järgi.

III tegevusrühm - keemiatööstuse ja keemialaboratoorsed oskustöölised ning nendega võrdseks arvatud tööjõud.

Siia langevad tööjõud, kes iseseisvalt või eeskirjade kohaselt tootmises või laboratooriumis raskemaid töid ette valmistavad, valvavad ja reguleerivad. Siia kuuluvad: a) töötajad, kes oma erialal plaanikindlalt on välja õpetatud ja peale selle umbes kaheaastase praktilise tegevusega keemiatöölisena on omandanud oskustöölise omadused; b) töötajad, kes, ilma et neil oleks seesugust plaanikindlat väljaõpet mitmeaastase praktilise tegevuse läbi keemiatöölisena, saavad sama tööga toime nagu oskustööline. Siia langevad, edasi, tööjõud, kes ilma erilise kutseväljaõppeta teataval erialal on üksikutel tööaladel omandanud erilised oskused, mida võib omandada alles vähemalt kaheaastase tegevusega, näit. abikeevitajad, abitreialid jne.

IV tegevusrühm - käsitöölised ja nendega võrdseks arvatud tööjõud.

Käsitööliseks loetakse tööjõud, kes oma käsitöö alal on täieliku kutseväljaõppe saanud ja oma käsitöös töödega toime saavad. Nendega võrdseks tuleb arvata tööjõud, kelle tegevust pärast vä-

hemalt 3-aastast väljaõpet käitistes tuleb võrdseks pidada käsitöö - tegevusega. Siia langevad, edasi, käsitöölise väljaõppega masinistid ja seesugused, kelle valve alla on antud teatav masinate grupp, ning ka kütjad, kes katlamajas kannavad vastutust politseilistest eeskirjadest kinnipidamise eest. Abikütjad langevad III tegevusrühma alla.

V tegevusrühm - kvalifitseeritud oskustöölised.

Siia langevad meistri võimetega töäjõud.⁸⁹

Keemiatööstuse tööliste tasupiirkondadesse jaotamine on analoogiline teiste erimäärustega. Samuti on analoogiline tasutabeli tehniline ülesehitus.

Eestöölised keemiatööstuses lisatasu ei saa. Milleks just keemiatööstuses eestöolistel lisatasu ära on jäetud, osutub raskesti arusaadavaks. Vast vaid seetõttu, et keemiatööstuses esineb harva eestöoliste instituut. Kindralkomissari Tööpoliitika ja Sotsiaalvalitsuse osakond on siin kasutanud määruse - analoogiat ja erandjuhtudel lubanud keemia eestöoliste maksta 10%-list lisatasu.

Lisatasud on keemiatööstuses ettenähtud raskendatud ja ohtlike tingimuste esinemisel määruses loendatud juhtudel. Käitise juhataja määrab töötajad, kes saavad lisatasu, samuti lisatasu maksmise kestuse.⁹⁰ Kriteeriumiks lisatasumaksmise kestvuse suhtes on raskendatud või ohtlike tingimuste olemasolu.

89) Keemiatööstuse tööliste tasude määrus § 3

90) " " " " § 6

A l l i k a d.

Hitler, Adolf, Mein Kampf I/II, München 1941.

Kliimann, A.-T., Õiguskord, Tartu 1939.

Piip, A. Kaubandusõigus ja -protsess, Tartu 1939.

Rosenberg, A., Das Parteiprogramm. Wesen, Grundsätze und Ziele.
des NSDAP, München 1941.

Palkade reguleerimist käsitlevad määrused.

Ida-maa-ala Riigikomissari juhtnöörid palkade reguleerimiseks.

Kindralkomissari juhtnöörid palkade reguleerimiseks.